

133502

BIBLIOTECA POPORALĂ A „ASOCIAȚIUNII“

ANUL XIV.

Nr. 128.

HÂRTIA DE-O SUTĂ (ALBERTO)

BCU Cluj / ~~Colecție~~ Povestire de Library Cluj

EDMONDO DE AMICIS

....

Tălmăcire de

D-na ȘT. BIDNEI

SIBIIU, 1925.

EDITURA „ASOCIAȚIUNII“ („ASTRA“)

Sept. 1925

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată la 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele FERDINAND I.

Prezident activ:
Vasilie Goldiș.

Vice-prezident:
Dr. Oct. Russu.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 30 de fruntași din toate părțile societății românești.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**E de datoria fiecărui bun
Român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“ abonând publicațiile
ei și inseriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50.—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10.—

103-104 64557

BIBLIOTECA POPORALĂ A „ASOCIAȚIUNII”

ANUL XIV.

Nr. 128.

HÂRTIA DE-O SUTĂ (ALBERTO)

Povestire de

EDMONDO DE AMICIS

Tălmăcire de

D-NA ȘT. BIDNEI

BCU Cluj-Napoca



RBCFG201504477

SIBIIU, 1925.

EDITURA „ASOCIAȚIUNII” („ASTRA”)

Sept. 1925

Iubite cefitorule!

Iți va fi dat să cetești câteva pagini frumoase, frumoase ca o zi de vară, cu cer lacrimă-curată, mai apoi cu furtună trecătoare și cu aier curățat de mirosuri grele.

Cartea asta vei ținea-o minte — nu-i așa? — și vei da-o mai departe în cerul cunoșcuților tăi, aducând vorba de ea, laudându-o, luându-i-o la inimă.

Cel ce a scris povestirea aceasta a fost un scriitor italian. I zice Edmondo de Amicis. Este unul din fruntașii scrisului italianesc și aceasta este mult, pentru că — după cum prea bine știi — italienii au să se jălească, pe drept cuvânt, cu mulți scriitori de samă.

Acest De Amicis a scris o bibliotecă întreagă: schițe, romane, descrieri de călătorie, cu multă căldură sufletească, încât — cetindu-l — îți vine de nenumărate ori să strigi: Bravo! Asta a fost om odată! (A trăit din 1846 până în 1908).

Așa a dat la iveală una din cele mai minunate cărți scrise vreodată pentru tinerime — și nu numai pentru ea — vestita carte: „*Ce simte inima copiilor*“ sau „*Cuore*“ — apărută și la noi în multe ediții (La „Cartea Românească“, la Alcalay, la Socec, în „Biblioteca pentru toți“). Cartea aceasta a fost talmăcită în toate limbile Europei — numai țiganii nu o au — și n'ar trebui să lipsească din nici o bibliotecă.

Ca povestirile din fiecare lună, din „*Cuore*“ (pe italienește: „*Inima*“), așa și povestirea de față ne dă câteva crâmpie de viață sbuciumată de om, povestire, care caută să apropie pe cefitor de durerile lumii și să-l învețe a compătimi, a le înțelege și a le îndrepta.

Nu e dulcegărie în descrierile lui. Cetiți cum se frământă un om cu foamea și cum e prea bun să cerșească! Pricepeți cum oamenii vreau să rămână buni, să se lupte cu greutatea vieții și să iasă învingători. cinstiți.

Cui nu-i dă o lacrimă, oricât de mică, în colțul ochiului, când va citi această povestire, n'are inimă!

Traducătoarea, dna Bidnei din Bucovina, merită laudă, că s'a gândit să ne cinstească cu o tălmăcire a povestirii acesteia. Mulțumiri trebuie să aducem, și le aducem cu bucurie, fiului autorului italian, fiindcă ne-a dat voie să publicăm această lucrare a tatălui, pentru finețimea română.



BCU Cluj / Central University Library Cluj

NOTĂ: Din Amieis se mai află tălmăcite în românește încă următoarele lucrări, în bibliotecii populare: 1. „*Biblioteca Minervei*“, cea mică: Nr. 64, Nuvele; Nr. 68, Din împărăția iubirii; Nr. 81—82, Constantinopolul (descrieri de călătorie); No. 155, Vechiul Seralu. 2. În „*Biblioteca Căminul*“ (edit. Steinberg) *Cuore*, ilustr. (22 lei); 3. La „*Cartea Românească*“, aceeași carte în trad. dnei Cl. Bruzsesi, ed. a 5-a, cu ilustr., 55 lei;

Alberto.

Frumoasă era la vedere, înainte cu doi ani, grădina din piața d'Azeglio, într'o seară de primăvară, pe când Florența era încă o capitală! Aici se întâlneau sute de copii, mulți ai familiilor din Florența, cei mai mulți ai familiilor de funcționari din toate provinciile; era o adunare a celor mai mici și mai frumoși italieni și italience, pe cari parlamentul, ministerele și celelalte așezăminte de stat îi aduseseră în acest oraș; era floarea nevinovăției și a veseliei capitalei. Mamele, guvernantele și dădacele (doicele) ședeau pe băncile din dreapta și din stânga aleelor, copiii alergau prin mijloc, iar în mijlocul grădinii cânta muzica. Era o mișcare și un strigăt, care înceta abia când se întuneca. Cete de băieți ieșiau dindărătul tușișurilor, se împrăștiau și se urmăreau râzând, alergau jur-împrejur ca rândunelele, cădeau, se ridicau, și începeau iar să alerge unul după altul, râzând mereu. Aici își pierdea pieptenele o fetiță, mai încolo alta, batista, iar câte una se opria să-și încheie nasturii dela eismulfiă. Se chemau în gura mare dela un capăt la altul al aleelor, și 'ntr'o clipă se

auziau o sută de nume de sfinți, de rășboinici, de împărați și de poeți: — Maria, Hector, Pompeo! — Nu se înțelegeau toți întreolaltă. Ce-ai zis? — întreba o toscană (una din Toscana), plecându-se spre o lombardă (una din Lombardia), care-i aruncase o vorbă, trecând pe lângă ea. Făceau cercuri de câte zece, ținându-se împreună de mână și începeau să se învârtă cu toții, și alergau de le scăpăra călcâiele, iar fetițelor celor mai mari li se despleteau cozile lungi și cele micuțe plâneau. Din când în când, câte doi, cari se certaseră, mergeau să-și caute dreptate la tribunalul unei mame, care ședea mai la o parte, urmați de o ceată de curioși. Alții, obosiți de atâta alergătură, cu fața înbujorată, gâfăind, se odihneau pe iarbă, până ce prindeau puteri nouă, ca să se poată întoarce iar la joc. Departe, printre garduri și pomi, se vedeau alte cete de copii, cari apăreau pentru o clipă, dispăreau și apoi iar apăreau din nou. Din toate părțile se ridicau glasuri vesele, muștrătoare, mirate, poruncitoare și la fiecare pas se auziau accente deosebite, cari rechemau în minte diferitele provincii și aduceau înaintea ochilor un șir nespus de repede de vedenii: Canalul mare, Dezuvuiul, San Pietro, Superga*... Grădina Massimo d'Azeglio te făcea să

*) Locuri vestite din Italia.

exclami cu un înțeles aproape nou de mirare și plăcere: — O, aici se vede că Italia e într'adevăr unită!

Intr'o seară de Aprilie, în 1870, ședea singur, pe o bancă, într'o parte a grădinii, unde furnicarul de copii era mai des, sta cu brațele încrucișate pe piept, un tânăr cam de douăzeci de ani, îmbrăcat foarte modest, cu o înfățișare bolnăvicioasă, și părea că doarme. Sta răzimat, cu capul pe spate, par'că s'ar fi uitat la cer. Deodată se mișcă puțin ca să ia o ținută mai prielnică și-i căzu atunci pălăria din apoia băncii, iar din pălărie îi sări afară ceva pătrat, de culoare roșie, asemenea plicurilor, în cari se pun cărțile geografice. El nu băgă de samă și dormi mai departe.

După câteva clipe se trezi tinărul și când băgă de samă că-i în capul gol, sări în picioare și se uită împrejur. Zări pălăria, o ridică, se uită înlăuntru, se turbură și începu să caute cu luare aminte în jurul băncii.

Apoi se opri, roti ochii împrejur și întrebă cu glas neliniștit: — N'a văzut nimeni aici, lângă bancă, o bucată roșie de carton, cam așa de mare?

Două sau trei femei se întoarseră spre el.

— Fiți așa de bune, — adause tinărul, — și întrebați pe copiii dvoastră.

Femeile puseră copiilor, cari se aflau împrejurul lor, câteva întrebări, cu jumătate de gură, apoi îi făcură semn că n'au văzut.

— Iertați-mă, — începu iar tinărul, cu glas mișcat, apropiindu-se de femeie, — e peste putință! lucrul acesta mi-a căzut jos înainte cu câteva clipe. Fiți așa de bune și întrebați încă odată; mai căutați...

— Ei, dar ce să mai căutăm atât! — îi răspunse cu necaz o femeie, — dacă am spus nu, nu; și s'a sfârșit!

— Dar dta, — exclamă atunci tinărul, într'un ton în care zăcea mai multă durere, decât mânie; — dta nu știi ce-am pierdut! Poate că-i un lucru de preț! Poate că-i... Nu plecați, opriți-vă, — adăose el, cu glas rugător, cătră alte două femei, cari plecau, opriți-vă o clipă, vă rog, ajutați-mi,... nu vă cer decât o clipă!

Incepea să se strângă lumea; femeile își cheamară copiii și se îndepărtară.

Tinărul mai strigă încă odată; — O clipă! Numai una! Faceți-mi acest bine! — Apoi iar începu să caute încolo și 'ncoace, aproape alergând, vorbind singur cu sine, cu jumătate de glas.

— Ai pierdut bani? — îl întrebă unul.

— Nu! — răspunse el, continuând să se învârtă și mai grăbit.

— Ai pierdut un inel? — îl întrebă altul.

— Nu! —

Lumea se depărtă încetul cu încetul.

Tinărul se așează din nou, obosit de atâta căutare zădarnică, își luă capul în mâni și-l scutură cu o mișcare îndurerată.

Era aproape întunec. Grădina era tăcută și pustie. Nu se auziau decât glasurile îndepărtate ale ultimilor copii ce se întorceau spre casă.

— Auzi, — zise tovarășului său un ștregar, care se pusese să-l pândească pe tinăr de după zăbrelele grădinei, — plânge.

Cuvintele acestea le auzi un domn, care trecea pe acolo. Se uită domnul înlăuntrul grădinei, intră și se apropie de bancă.

— Ce-ți lipsește? — întrebă el pe tinăr.

Acesta nu-i răspunse nimic.

— Pot să fac ceva pentru dta? — întrebă din nou celalalt. — Spune-mi ce-ți lipsește; nu te întreb de loc din curiozitate....

— Mulțămesc, — răspunse tinărul, într'un ton, ca cineva care vrea să sfârșească o convorbire.

— Imi pare rău, — reluă tinărul vorba din nou, îmi pare rău, că nu ai încredere în mine. Pentru orice împrejurare, aici e adresa mea. Fă-ți curaj!

Zicând acestea plecă. Tinărul se uită împrejurul său și văzu un bilet de vizită pe bancă; îl puse în buzunar și-și luă din nou ținuta de mai 'nainte.

În clipa aceea răsună sgomotos orchestra (muzica) dela „teatrul Principele Umberto“.

— În toate orașele mari sunt anumite restaurante, cari se compun dintr'o sala de mân-

care și dintr'o bucătărie, cu un aviz pe ușă, care spune: *pensiune (întreținere) cu patruzeci de lire la lună*. Seamănă toate întreolaltă: sala e lungă și îngustă; pe un părete se vede bustul regelui, într'un unghier stă un patron rău dispus, iar împrejur stau doi sau trei chelneri, cu hainele murdare, cu părul zbârlit, cari servesc în silă. Aproape toți mușterii sunt tineri, cari iau prânzul lor sărăcăcios fără să discute, fără să-și ridice ochii de pe farfurie. Nu sunt nici cerșetori, nici lucrători, nici studenți, nici funcționari; e greu de spus cărei clase sociale aparțin ei. Sunt oameni, cari trăiesc de azi pe mâne, împrăștiați prin magazine, prin oficiile jurnalelor, prin ministere, cari de câte ori le lipsește lucrul într'o parte și li se dă prilejul într'altă parte, își schimbă pe rând locul, ocupațiunea și numele; astăzi sunt purtători de jurnale, mâine controlori, poimâne copişti de ocazie. Dorm într'o odăiță, într'al patrulea etaj (cat), fumează o țigară la zi și merg odată pe lună la teatru. Unii poartă plete; mulți n'au iarna manta și poartă în jurul gâtului o legătură de lână sau un șal vechiu. Adesea îi întâlnești singuri, în afară de oraș, într'o stradă pustie. Vin acolo mulți, cari sunt fără de ocupație, mulți însă dintr'acei, cari economisesc zece lire la lună, din cei o sută ce câștigă, și-i trimit acasă, sau îi pun deoparte. Ei sunt, mai ales, cei dintâi

gata să ridice un copil din mijlocul străzii, când e amenințat să fie călcat de o trăsură, sau să-l scoale pe un bătrân, care a căzut, sau să-i despartă pe doi ștregari ce se bat. Unii au totdeauna în față ceva ce aduce cu tristețea și-i privesc pe oameni așa, par'că ar învinui pe toți cu ceva. Alții, în schimb, au o față, care oglindește seninătatea, pacea, simțemintele dulci și binevoitoare. Apoi toți, sau aproape toți, arată din când în când o veselie viie, fie că au primit o scrisoare dela o rudă îndepărtată, fie că le-a spus șeful un cuvânt bun, sau că au aflat o cameră, care costă cu cinci lire mai puțin la lună. Sunt firi minunate în clasa aceasta de tineri; sunt inimi alese, existente nobile, pline de jertfe și de dureri grozave, pe cari le înfruntă însă în taină, fără să se plângă.

— Unul dintre aceștia era și tinărul din grădina d'Azeglio. El se afla de câteva luni în Florența și avea o slujbă ca copist în biroul unui avocat, care-i plătea nouăzeci de lire pe lună. Tinărul se născuse la Palermo. Acolo își făcuse și întâiele studii. Pierduse în vârstă fragedă și tată și mamă. Ii mai rămăsese din rude un unchiu, care l-a luat la sine și l-a ținut în silă câțiva ani, dar apoi i a dat de priceput, fără încunjur, că în casă era o persoană prea mult. Atunci tinărul, îndemnat de un prieten din Florența să vie și el în marea uriașe a capitalei, să-și caute

o slujbă, plecă din Palermo cu multe speranțe și cu câteva sute de lire în buzunar. Când a ajuns însă pe malul râului Arno și după ce a urcat și coborât de nenumărate ori scările altora, a trebuit să-și ia rămas bun dela speranțele sale și să se mulțumească ca să trăiască din copiat. Prietenul se întorsese după câteva săptămâni în Sicilia, iar sărmanul copist rămase singur în orașul necunoscut.

Avea abia douăzeci de ani, dar semăna să fie cu mult mai în vârstă, ca toți acei, cari încep de timpuriu lupta pentru viață. Avea o deșteptăciune a minții viie și ageră, și nu era lipsit de o anumită cultură, cu toate că fusese silit să părăsească școala tocmai când începea să înțeleagă și să învețe. Ii rămăsese în minte ceeace rămâne de obicei acelora, pentru cari trecerea dela copilărie la tinerețe, înseamnă părăsirea cărților pentru afaceri; câteva date istorice, câteva versuri din Dante (poetul mare italian), și numele celor mai cunoscuți scriitori în viață. Avea însă acea pricepere modestă și prevăzătoare, cu care puțini sunt înzestrați, datorită căreia nu treci niciodată peste hotarele cunoștințelor tale și îți reușește să le ascunzi; poți vorbi astfel despre orice, fără să spui cândva vre-o prostie și știi să faci în așa fel, încât neștiința ta să nu pară o rușine.

Lui îi ajungeau cele nouăzeci de lire la lună: cu patruzeci de lire mânca într'un mic

restaurant și cu optsprezece lire aflate o odăiță în catul al patrulea, într'o stradă do-sită, în casa unei familii sărmâne, care trăia din o mică pensiune și din cei câțiva golo-gani (bani) ce le veneau din chirle. Familia aceasta se compunea din două persoane: o bătrână, văduva unui funcționar din Florența, aproape totdeauna bolnavă și o copilă de optsprezece ani, a cărei ocupație era să îngrijească mereu de mama ei.

Mama se hotărîse cam greu să primească în casă pe noul chiriaș, pentru că până atunci avusese numai bătrâni, cu cari putea sta de vorbă despre nenorocirile ei și dela cari putea aștepta și ceva ajutor, nu numai vorbe la vreme de nevoie; pe de altă parte, se temea că, primind în casă un tânăr, să nu dea vecinilor prilej de cleveteală, iar ea să nu fie silită să stea mereu cu ochii în patru. Alberto însă, de cum îl văzuse pentru prima dată, i se păruse așa de liniștit, așa de retras, așa de cumsecade, încât după ce stătu puțin la îndoială, se hotărî să-i dea camera. Cât despre fiica sa, ea nici nu stăruise, nici nu arătase că ar fi dorit mai bine să vie *el* în casă, mai mult decât altul; și din pricina aceasta s'a învoit.

— Numai ochii-i sunt cam tainici, — zise ea, în ziua intrării lui în casă.

Era un chiriaș, care își da puțin de lucru. Se întorcea seara la nouă, dădea bună-seara

și se culca îndată; dimineața pleca când răsărea soarele. Cum intra, așa ieșea și nu făcea nici cel mai mic sgomof. Când intra mama sau fiica, ea să facă patul în camera lui, toate lucrurile erau la locul lor, cum le lăsaseră cu o zi înainte, par'că n'ar fi fost nimeni pe acolo. Mobilele erau șterse de praf, hainele periate și păturite, așa că femeilor nu le rămânea aproape nimic de făcut. Câteva haine, ceva rufărie de calitate mai proastă, două sau trei cărți, un cușăraș, asta era toată zestrea lui, însă fiecare lucru purta semnele unei îngrijiri necurmăte și conștiințioase, purta semnele unei lupte îndârjite cu peria, săpunul și acul, împotriva timpului, a scaunelor și a meselor de birou. Sărmanul tinăr, — exclama bătrâna, — se vede că punga îi este cam goală, dar de prost, nu-i prost! Fiica spunea în primele zile că, de sigur, n'are sânge în vine acela, care-i așa de conștiințios la vârsta de douăzeci de ani și că ei nu-i plăcea bărbații, cari fură meseria femeilor; după ce repetase însă de multe ori aceste vorbe, adăose într'o dimineață: — Totuș... e prietinos un tânăr, care trăiește așa!

Trecuse aproape o lună de când tinărul intrase în această casă, și el nu schimbăse cu gazda alte vorbe decât obișnuitul bună-zuia și bună-seara. Într'o seară, mama fu cuprinsă de un atac mai tare al boalei ei

obiceinuite și-l rugară pe tinăr să meargă după doftor. El plecă, se reîntoarse cu doftorul, iar după plecarea acestuia rămase în cameră lângă patul bolnavei. Copila trebuia să meargă până la farmacia de peste drum, să cumpere nește doftorii. Înainte de a merge luă lumina de pe masă, pentru că mamei ei nu-i făcea bine lumina și o puse la picioarele patului, lângă tinăr, apoi se pregăti să plece. Când ajunse în ușă, se folosi de întunerecul, care o învăluia și se întoarse să privească pe chiriaș. — O, dar, cine-i ăsta? — se întrebă ea, mirată. Lumina, luminând de jos în sus fața tânărului, dădea pielei o culoare hotărîtă, o vioiciune așa de nouă, încât părea aproape schimbat. Pare frumos, — adăose fata și se cobori. După ce se reîntoarse, începu să stea de vorbă cu el, privind-l în față. Se despărțiră târziu și ea repetă în sine: N'are, de fapt, nimic frumos, decât ochii... și glasul.

Așa, încetul cu încetul, astăzi înrâurirea luminii, așezate într'un anumit loc, mâne înrâurirea neobiceinuită a unei mișcări, altă dată sunetul deosebit al unui cuvânt, îl schimbă pe tinăr în ochii ei într'ășa fel, încât după două luni nu-i mai părea cel de odinioară, pe care ea îl primise la început fără să-l încresteze, ba se uitase uneori cu dispreț la el.

Bătrâna cădea adesea la pat și el mergea totdeauna după doftor, apoi rămânea la că-

pătăiul ei, când fiica trebuia să plece. Astfel se născu între ei un fel de familiaritate. Bătrâna începu să deschidă ochii, dar, văzând că nu-i nici o pricină să-i ție deschiși, îi închise iarăș. Ea îi mulțamea adesea pentru grija ce i-o purta și vorbea cu fiica ei cu dragoste despre el. În urmă se obișnuiseră să stea de vorbă împreună în fiecare seară; ședeau toți trei împrejurul mesei de lucru, mama povestind adesea palavre (vorbe) din vecini, tinărul povestind despre Palermo, iar fata vorbind câte nimicuri, ca să-i poată surâde și să poată privi în ochii ascultătorului ei, care nu-și mai lua ochii dela ea. Afară de ochii plini de taină și glasul lui frumos mai descoperise ea la el și surâsul prietinos și purtarea într'adevăr dragălașe.

Într'o seară ședeau amândoi în fereastră și priveau în jos: era întunerec și ploua și nu se vedea suflet de om. Deodată străluci în fundul străzii o lumină vie și tremurătoare: erau făcliile dela „Compagnia della Misericordia“ (Compania Milei). — Ce seară plină de vrajă! — murmură fata, întorcându-se cu spatele spre fereastră; — e una din acele seri, în cari te prinde dorul să adormi și să nu te trezești... N'ai simțit nici când aceasta?

Tinărul surâse, apoi murmură: — Dta ai încă mamă; cum pot să-ți vie în minte astfel de gânduri?

— Și dta nu mai ai mamă?

— Eu nu mai am pe nimeni.

Fata, sguđuită de tonul vorbelor lui, se uită la el și zise încet: — Dta nu mi-ai spus niciodată aceasta.

După câteva clipe ea-l întrebă: — N'ai nici frați măcar?

— N'am.

— Trebuie să ai cel puțin prieteni în Florența.

— N'am pe nimeni.

— Dar cum poate să trăiască cineva fără să iubească pe nimeni?

— Și cine ți-a spus că eu nu iubesc pe nimeni?

Fata-l privi țintă, surâse, voi să-și ridice o mână ca să-și îndrepte părul, mâna îi era însă încătușată; voi s'o ridice pe cealaltă, și aceea era strânsă; își plecă ochii în jos, îi ridică iar în sus, — nu mai era nimeni acolo și fugi și ea. Din ziua aceea se schimbă totul în casa aceasta: gândurile, fețele, ținutele, cele rostite. Mama deschise ochii pentru a treia dată, dar odată cu ochii își deschise și inima către o nădejde îndepărtată. Convorbirile se lungeau până târziu, în fiecare seară. Familiaritatea se schimbă în încredere, și numai o singură dată una din cele două părți se supără puțin. Mama-i propuse chiriașului ei să ia prânzul acasă: el respinse, dar după două zile pacea se restabili,

Cei doi tineri erau, amândoi, mici și bruni; el era serios, ea veselă și mai frumoasă decât el. Numele lor era Alberto și Giulia.

— Într'o seară, cu câteva zile mai înainte de întâmplarea din grădina d'Azeglio, Alberto se întoarse acasă tulburat, mai timpuriu ca de obicei, și se închise în camera sa fără să spuie e vorbă. A doua zi se sculă de dimineață și cercă să plece fără să fie văzut, însă fata-l pândi, îl opri la timp și stăruî pe lângă el, întâi cu un aier șagalnic de comandă, apoi într'un ton duios de rugămintă, să-i spuie ce i s'a întâmplat. Alberto îi răspunse mai serios, dar și mai plin de duioșie ca de obicei, că nu i s'a întâmplat nimic, că în seara trecută îl fusese cam rău, dar că odihna de peste noapte l-a întremat pe deplin; dar era încă palid și ochii îi erau roșii. Giulia nu-l crezu. Il mai rugă, îl prinse de mână, vărsă câteva lacrimi, dar în zădar; tinărul îi strânse mâna, o privi cu dragoste și apoi ieși fără să-i spuie un cuvânt. Din ziua aceea par'că nu mai era cel de mai înainte. Iși schimbase și obiceiurile: se întorcea acasă sau mult mai târziu sau mult mai de vreme ca 'n trecut, vorbea mai rar și, cu toate că-și da ostenala necontentit să pară cel puțin liniștit, dacă nu vesel, se cunoștea numai decât când te uita! la el că este tulburat și trist. Fata-l ruga fierbinte: Vorbește!, spune-mi ce ai! nu mă face să sufăr! El rugă atunci pe Giulia

și mai cald să nu-și ia la inimă schimbarea aceasta, care-i urmarea unei neliniști sufletești trecătoare. Între acestea se făcea el din zi în zi tot mai palid, tot mai gânditor și tot mai limpede și mai dureroasă apărea încordarea ce o făcea ca să surâdă și să vorbească. În seara cu întâmplarea din grădină se întoarse acasă de vreme și Giulia îl rugă din nou să vorbească, mai drăgostos ca altădată; el îi răspunse cu glas obosit și tremurător: Peste câteva zile... astăzi mi-e peste putință; — și se închise în camera sa, lăsându-o nemângăiată pe biata fată. A doua zi plecă de acasă, înainte de a se fi sculat femeile.

— Mama, cu toate că era cu gândul numai la nenorocirile ei, băgase și ea de samă schimbarea lui Alberto și vorbise adesea cu fiica ei despre aceasta; ea însă nu credea că-i un lucru, care să tragă greu în cumpănă. — E una din acele vârste când ești dus pe gânduri, — zicea ea, — vârstă, pe care trebuie să o trăiască toți tinerii; încă câteva zile și va trece. — Însă Giulia, care avea ochiu ager și dragoste presimțitoare, nu era de aceeaș părere; inima ei prevestea ceva trist, iar neliniștea îi crescuse într'atâta, încât simți că nu mai poate trăi astfel, și se hotărî să afle adevărul cu orice preț, chiar dacă va trebui să-l amenințe pe Alberto, că nu-l va mai iubi și că se va despărți pentru totdeauna de el.

Veni seara. Giulia și mama luau cina una în fața alteia, la o mescioară luminată de o lampă mică. Mama era înfășurată, la cap astfel, că de abia i se vedea fața, și sta ghemuită într'un jilț vechiu, cu bărbia la marginea farfuriei și cu ochii închiși pe jumătate; pe perețele din față se prelungea umbra Giuliei, cu părul în disordine; în odaie era aproape întunec și nu se auzia decât tictacul monoton al ceasului.

Într'o vreme auziră pași pe scară, ușa se deschise și apăru Alberto.

— În sfârșit! — strigară într'un glas cele două femei.

Alberto se așeză aproape de masă: Giulia se uită la el și scoase un țipet:

— Dumnezeu! ce-ți lipsește?

— Te rog.... — murmură Alberto, prinzând-o pe Giulia de mână; șezi... crede-mă n'am nimic...

Giulia se așeză, dar împinse farfuria la oparte și încrucișă brațele cu o svâcnire de necaz.

— Bei puțin vin? — îl întrebă bătrâna.

Alberto îi mulțami, făcându-i semn că nu vrea să bea, apoi începu să se uite la Giulia cu o față cuprinsă de dragoste așa de tristă, într'o ținută, care destăinuia o prosternare sufletească așa de adâncă, încât fața nu se mai putu stăpâni și se ridică,

aprinse o lumânare și zise cu hotărîre bătrânei: — Iartă-mă, mamă, trebuie să vorbesc o clipă cu Alberto.

Mama ridică ochii cu greutate, se uită la ea și la tinăr, și zise cu jumătate de gură: — Melancolie. — Alberto intră cu fata în odăie și lăasă ușa deschisă. Cum intră, se trânti pe un scaun; Giulia se așeză înaintea lui, luă o mână în mâinile ei și-i vorbi pe șoptite și repede:

— Destăinuiește-mi ce ai, te întreb pentru ultima dată, nu mai putem trăi astfel... Nu-mi spune că nu te simți bine; trebuie să fie o pricină, trebuie să ți se fi întâmplat ceva; te rog, spune-mi, nu mă lăsa să mai trăiesc în chin; am suferit destul; n'ai încredere în mine? cui vei încredința tainele dtale dacă nu oamenilor, cari te iubesc?

Alberto, în loc de răspuns, îi sărută mâna, pe care ea i-o retrase.

— Vrei să-ți spun eu — începu ea vorba din nou — vrei să-ți spun eu ce ți s'a întâmplat? — Am ghicit. Dta ai avut o mare neplăcere la birou. Un șef ți-a făcut o învinuire nedreaptă; dta te-ai simțit atins, celalalt ți-a spus câteva vobre de ocară, iar dta a trebuit să taci, ca să nu-ți pierzi slujba, și suferi din pricina asta; zi, că nu-i adevărat, dacă poți; spune-mi dacă n'am ghicit.

— Nu, — răspunse Alberto, cu glasul slab, luând din nou mâna Giuliei.

— Atunci... începu ea din nou — știu eu pricina. Pricina e alta. Drei să-ți spun pe față? Dta ai jucat cărți! — Giulia îl privi țintă. — Dta ai jucat cărți, ai pierdut, acum ai datorii și nu știi cum să le plătești. Mărturisește-mi că-i așa. Atunci, de ce nu mi-ai spus-o pe dată? Trebuiai să 'nțelegi că ceea ce putem face ca să te scoatem din încureătură, suntem gata să o facem din toată inima. Cât despre mine, dacă ar rămânea în casă numai o saltea de paie pentru dormit și două-trei sdrențe, ca să ne acoperim. Nu, nu surâde, dta nu-ți poți închipui cât rău îmi face surâsul dtale; tot ce-ți spun suntem gata să facem, mâine, îndată, chiar astă-seară, dacă ai vrea să ne pui la încercare,... eu cunosc pe mama. Aide, mărturisește-mi că ai jucat cărți!

Alberto dete semn din cap că nu, și-și acoperi fața eu amândouă mâinile.

— Ce poate să fie atunci? — continuă Giulia, luându-i mâinile jos de pe obraz; — ți-ai făcut o promisiune, și acum îți pare rău că n'o poți ținea? Ai avut, de pildă, un proiect în minte și așteptai ceva ca să-l duci în îndeplinire? Știu eu ce așteptai? Poate că așteptai o înaintare în serviciu și, înaintarea n'a venit și dta ai pierdut orice nădejde. Nu-i așa? Un plan, în care era poate vorba și de mine? Dzeule! Vezi ce mă faci să mi spun?! Dacă ar fi cauza aceasta, eu

ți-aș da cuvântul meu, ți-aș jura aici, în clipa aceasta, pe ce am eu mai scump pe lume, că te-aș iubi întotdeauna, tot așa de mult, ori ce ți s'ar întâmpla, ori în ce stare te-ai afla... Dta ai abia douăzeci de ani! Mai este încă vreme! Cât despre asta nu trebuie să-ți faci nici o grijă!

Alberto puse o mână pe umărul Giuliei, se uită în ochii ei, și murmură: — Scumpă Giulie! te-ai întrista din cale afară... dacă ți-aș spune ce-mi lipsește! Te rog, lasă-mă singur! îți făgăduiesc că am să-ți spun totul, într'o zi. Acum nu pot, n'am curaj...

Deodată se sculă Giulia, alergă la ușă și se uită în cealaltă odaie; mama ei nu dormea. Inchise ușa, se întoarse și se aruncă în genunchi înaintea lui Alberto.

— Te conjur, — izbucni ea, într'un glas plângător, — te conjur, pentru ultima dată, spune-mi ce ai!

Alberto rămase pe gânduri câteva clipe, uitându-se la ea, apoi se scutură, par'că s'ar fi hotărît să vorbească, deschise gura...

— Așa dar! — exclamă Giulia, cu vioiciune.

— Uită-te la mine!... îi zise Alberto, cu glas subțire.

Giulia se depărtă ca lumina să cadă în plin, în fața lui Alberto, îl privi cu atenție, apoi îi luă amândouă mâinile și strigă în-

spăimântător : — Da, suferi mult! Ai nevoie de medic, Alberto! Spune-mi ce ai? ce-ți lipsește?

Alberto își lăsă capul pe umărul Giuliei.

— Dzeule! zise ea, cercând zadarnic să-i ridice capul, de pe umăr. — Mamă! mamă!

— N'o chema, — murmură Alberto, fără să-și ridice capul, și o cuprinse pe față, cum sta în genunchi, cu brațele pe după gât; —... își spun tot.

— Repede!

— Ascultă, — continuă tinărul, cu glas așa de încet, încât abia se auzia; — tu nu poți să-ți închipui cât mă costă... să-ți spun... Nu-mi pare de loc rău de mine, Giulia, ci de tine... Tu mă vei ierta ...Credeam că voi avea îndrăsneala... să tac întotdeauna; dar îmi lipsește îndrăsneala... eu îmi trădez toate hotărârile... am așteptat până în ultima clipă... spune-mi că ai să mă ierți!

— O, da! -- răspunse Giulia, plângând; — dar vorbește!

— Ei bine... am să-ți spun un lucru... dar nu ți-l pot spune dacă mă uit la tine... răzimă-ți capul aici... așa...

Giulia își răzimă capul ei de pieptul tinărului, iar el își apropie buzele de urechea ei. Rămaseră astfel nemișcați câteva clipe, ea cu fața 'n sus, cu ochii închiși pe jumătate, par'că ar fi durmit, el cu capul plecat,

cu părul împrăștiat pe frunte. Nu se auzia decât respirarea grea a Giuliei și geamătul monoton al mamei, care dormea în cealaltă odăie. El o ținea pentru prima dată astfel în brațe și pentru câteva clipe dulceața acelei îmbrățișări o simțiră atât de tare amândoi, încât dispăru aproape în ei simțul durerilor deosebite, cari le fremătau; obrații Giuliei se aprinseră, iar buzele i se deschiseră într'un surâs ușor; Alberto o sărută, dar îndată își trase fața, ca fript, înapoi. Iși veni în ori, scoase un geamăt scurt, își plecă iar capul, cu un gest de adâncă părăsire sufletească și murmură la urechea Giuliei: Mi-e foame!

Giulia sări în picioare, scoțând un țipet, se plecă jos, și rămase așa, nemișcată, atentă, cu ochii țintă în ochii lui Alberto.

Acesta își acoperi fața și strigă într'un ton îndurerat: Ah, Giulia, nu trebuia să-ți spun! Iartă-mă!

Fata scoase un țipăt ascuțit, sfășietor, căzu înaintea lui Alberto în genunchi, îl sărută, se ridică, se uită împrejur, își vârî mâinile în păr, izbucni în plâns și strigă: — Innebunesc! — Alergă la ușă și chieamă cu glas tare: — Mamă! Mamă! — Se întoarse îndărăt și iar îl sărută pe Alberto, se repezi apoi, plângând și suspinând, în cealaltă cameră, se întoarse cu pași șovăitori, ținând șorțul deschis cu amândouă mâinile, se clătină și căzu jos.

Alberto, palid, cu ochii țintă la Giulia, cu brațele atârinate în jos, părea ieșit din fire; Giulia, în genunchi, nemișcată, cu capul pe genunchii lui, iar pe podele, răvășite în jurul lor, bucăți de pâine și fructe, pe cari fata le vărsase, căzând.

— Biroul, în care lucra Alberto, se afla într'una din cele mai singuratice străzi din orașul Florența. Împreună cu el mai lucrau trei sau patru tineri, parte practicanți, parte copiiști, cu cari nu prea era împrietenit, fiindcă prea se deosebiau de el, și ca fire și ca obiceiuri. Advocatul, cărui îi aparținea biroul, era un om cam de cincizeci de ani, cu înfățișare aspră, cu apucături iuși și scump la vorbă. Se spunea însă că-i bun și cu dreptate și uneori prietenos cu cei din cancelaria sa, cu condiția ca ei să nu-l contradică niciodată și să nu stărue cu plângeri și proteste pe lângă el, dacă le-a făcut vre-o nedreptate, ci să aștepte să o repare el singur, când se va fi căit de bună voie; pe scurt zis, un om cinstit, afară de ambiția sa și firea sa supărăcioasă, care-l făceau mai mult temut, decât iubit. Lui îi plăcea ca tinerii săi să fie nu atât harnici și cu puterile adunate, ci mai mult supuși și să-și arate supunerea prin purtare modestă și cuvinte respectuoase; de aceea nu-i prea plăcuse Alberto, care avea obiceiul să-l asculte în tăcere, să salute fără să suradă, să respecte pe

cineva fără să i se închine. Celalalt copist (erau doi) era favorizat, și lui îi încredința mai cu samă lucrările neobișnuite, cari aduceau un mic câștig pe lângă leafa lunară foarte neîndestulătoare. Acesta era prevenitor, surizător și mlădios; lucra în mână șefului său, înainte, în orice lucru, cu o repeziciune uimitoare, răspundea cu conștientiozitatea unei oglinzi, fiecare surâs, repeta cu fidelitatea ecoului ultimul cuvânt al fiecărei întorături de vorbă, se îmbrăca cu o anumită grație și nu purta, ca Alberto, pantaloni spălăciți și roși, cari se țineau ca prin minune deolaltă și învinuiu neconținut pe avocat cu sărăcia lefii și mizeria lefegiului. Acesta era favoritul lui, și în ascuns și pe față, Alberto nu-l putea suferi din această pricină, nu din invidie, că era încrestat mai mult, — nu era el un suflet, care să nutrească invidie, — ci pentru că se fălea, plin de răutate, cu favorurile sale, având veșnic un surâs ușor de bunăvoință proteguitoare, o fală mai obraznică, decât trufia. Cu câțiva ani mai mare decât Alberto, tovarășul de cancelarie era pipernicit, îmbrăcat totdeauna ca un coconăș, vesel, flecar, vorbă goală.

Era o dimineață ploioasă, pe la sfârșitul lunii Martie, cu șapte zile înainte de întâmplarea povestită, care avusese loc în casa Giuliei. Era frig și se aprinsese focul în toate sobișoarele din birou. Alberto seria într'o cameră vecină cu a șefului său, la o mică

depărtare de celalalt copist, care se scula din când în când și mergea să se încălzească. Deodată se arătă avocatul în pragul cabinetului său și-i făcu semn lui Alberto, cu sprâncenele încruntate, ca de obicei, că are nevoie de el. Alberto se ridică și alergă în cabinet. Avocatul ședea înaintea mesei de scris, care se afla înaintea sobișoarei, și începu a căuta în foile sale, zicând: Am să-ți dau ceva de copiat. Alberto sta drept, în poziția unui soldat, la depărtare de un pas de scaunul avocatului. — Nu-i aici, — îi zise avocatul și, închizând cu putere o carte groasă de socoteli, ce se afla dinaintea sa, se ridică și ieși. Peste scurt timp se întoarse cu o foaie de hârtie în mână, zicându-i: — Iat-o, — i-o întinse lui Alberto și-i făcu un semn cu mâna, care însemna: copiază-o! Alberto se întoarse în camera sa și începu să copieze. După câteva clipe auzi în cabinetul avocatului un sgomot surd, par'că ar fi aruncat cineva cărți și hârtii pesteolaltă, strigăte de nerăbdare, sforăituri, apoi se făcu tăcere; după puțin timp auzi din nou sgomot, mai mare și mai cu furie, decât întâiașdată, apoi se făcu din nou tăcere; în sfârșit auzi chemându-l pe nume. Alergă în cabinet și se puse, ca de obicei, înaintea biroului, zicând: Ordonafi!

Avocatul se uită la el. Alberto știa că avocatul nu îl are drag și, nefiind obicinuit cu privirea lui, roși.

— Spune-mi adevărul, — îi zise el, uitându-se în jos pe masa de scris.

Tinărul îl privi cu uimire. Advocatul îl pironi din nou cu ochii, încrunță sprâncețele, rămase puțin la îndoială, apoi reîncepu, într'un ton hotărît.

— Spune-mi adevărul.. și va rămânea pentru totdeauna îngropat între mine și dta.

— Nu pricep! — răspunse tinărul, surizând.

Sunt, din nefericire, clipe nenorocite, în cari ajunge cel mai ușor semn, să schimbe bănuiala cea mai deșartă într'o siguranță profundă, hotărîtă, oarbă, care smulge de pe buze cuvinte nenorocite.

— Aici era un bilet de o sută de lire — zise cu vioiciune avocatul.

— O! — exclamă tinărul, ajungând palid și făcând un semn hotărît cu mâna, prin care voia să respingă dela sine această bănuială.

Advocatul se uită țintă la el, par'că ar fi voit să-i cetească în suflet.

— Domnule avocat! — strigă Alberto, cu un glas, care nu părea al său — vă interzic să mă priviți astfel!

— Aici sunt numai eu singur — răspunse, poruncitor, avocatul, — eu singur, care pot zice aici: îți interzic! Și eu îți interzic să mai pui piciorul în cabinetul meu!

— Pentru Dzeu, băgați de samă ce faceți! — strigă Alberto, cu un accent de rugămintă și de desnădejde.

Advocatul îi arătă, tremurând, ușa.

Alergară și ceilalți tineri; Alberto se uită la ei, se uită din nou la avocat, își dăde osteneala să vorbească, dar nu putu, se lovi cu putere peste frunte și ieși cu pași nesiguri.

— Plecați de-aici! — zise tare, grosolan, patronul către tineri; îl lăsară singur. Rămase nemișcat, palid, cu ochii țintă la ușă. Mânia-i trecu repede și-l cuprinse pe neașteptate o îndoială; începu să caute foarte grăbit pe masă, de desupt, împrejur, între cărți; nu află nimic; respiră adânc și se lăsă, gâfâind, pe un scaun. — Era aici — murmură el, bătând cu mâna pe masă — aici, sunt sigur de aceasta ca de aceea că trăiesc. Nu se poate să mă fi înșelat! Și iar începu a se gândi și a căuta.

Din ziua aceea Alberto nu se mai arătă pe acolo, iar avocatul nu mai pomeni cu nici un cuvânt despre aceasta. El credea că n'a auzit nimeni cuvintele, cari au fost pricina acestei certe — *aici a fost un bilet de o sută de lire* — și nu destăinuî, deci, nimăruî pricina certei. Căută din nou biletul, dar tot înzădar și pierdu astfel orice îndoială, dimpotrivă, uneori îi venea gândul să-l caute pe tinăr și să-l constrângă să mărtu-

risească. Când îi venea însă în minte chipul acelei fețe preschimbate și palide, și a celui semn de mână, poruncitor, îl cuprindea un simțământ de teamă tainică, aproape mai puternică decât siguranța sa, și-l întorcea dela planul său.

Aceasta fusese cauza schimbării întâmplate cu Alberto și a tot ce i se întâmplase după aceea. El nu s'a mai reîntors la birou și nu s'a mai întâlnit cu nimeni de pe acolo.

Giulia a aflat totul în seara, în care el i-a mărturisit că-i este foame.

— În vremea aceea locuia într'o parte elegantă din „via (strada) Santa Reparata“ un tinăr napolitan, venit la Florența ca să facă studii lingvistice (de limbă) și să caute documente pentru o lucrare de critică literară, la care lucra de multă vreme. Tinărul se afla de mai bine de un an în Florența și cunoștea multă lume aici, dar se întâlnea cu pușini și numai în răstimpuri, când îi îngăduia toanele sale schimbătoare și patima, ai putea zice, patima sa pentru studii, care era din când în când întreruptă de un avânt vijelios, ce-l împingea spre viața de petreceri. Casa sa era icoana fidelă a vieții și firii sale. O sumedenie de cărți, toate vraf pe o masă de scris, desfăcute, cu copertele și foile împrăștiate, sus, pe vraf rufăria ce-o adusesse spălătoreasa înainte cu un ceas, peste rufărie un joben (șilindru), periat pe

de-a 'ndoasele ; pe un părete un portret mare, a lui Ludovico Ariosto, poetul său iubit, iar sub portret, o hartă geografică, desprinsă din unul din cele două cuie de care se ținea, cu laturea de jos muiată într'o călimară ce fusese uitată pe un scaun. Pe sobă, pe mese, pe pat, pretutindeni se aflau răvășite haine, hârtii, bucăți de gazetă, plicuri rnzte și pretutindeni un nor de praf, unde suflai sau unde băteai cu mâna.

Era dimineața, pe la ceasurile 11, într'una din întâiele zile ale lunii Aprilie. Tînărul nostru se sculă din pat cu ochii umflați, cu capul greu și cu gura amară. Se uită puțin în oglindă, apoi intră în salonașul, care-i servea de birou, aruncă pe fereastră un ac de păr, ce-l găsi pe podele, căscă lung și sgomotos și se lăsă gânditor într'un jelt, cu un picior peste altul și cu brațele încrucișate. Deodată zări o scrisoare pe masa de scris, o deschise, se uită la iscălitură și începu să citească.

Primele rânduri nu le pricepu, atât îi era mintea de buimăcită de somn. Incetul cu încetul însă începu să priceapă.

„... Să vedem, — spunea în scrisoare ; — „de ce te poți plânge pe lumea aceasta ? Ce-ți lipsește ? Sănătate ? ai berechet. Bani ? ai de prisos. Stima publică ? puțini au avut parte de mai multă stimă la vârsta dtale. Prieteni ? ai mulți și sinceri. Minte ? e cali-

tatea dtale principală. Iubire? n'ai decât s'o cauți. Ce-ți lipsește deci? Urei să-ți spun eu ce-ți lipsește? Iți lipsește disciplina! Dta prea ești stăpân pe timpul dtale, la vârsta care o ai; ești *prea* liber, ai prea puține datorii de împlinit, prea puține jertfe de făcut; *de aici* se nasc tristețea, desgustul și tânguiriile dtale, cari sunt adevărate batjocuri aduse Provedinței. Crede-mă, dacă ai trebui să-ți câștigi pâinea de toate zilele, lucrând ca alți tineri, dacă ai avea o familie, la care să te gândești, o mamă bolnavă de care să îngrijești, ori mai știu eu ce, nu ți-ar rămânea de loc timp să scrii scrisori ca aceea, care mi-ai scris-o mie într'o părăsire de obositor desgust leopardian.*) Ti-o repet, dta ai nevoie de disciplină, de înfrânare. Intreprinde un studiu greu, sever, care să te constrângă să gândești, să-ți fie capul numai acolo, cum a spus un scriitor, care-ți place; fă-ți împărțeală să studiezi atâtea ceasuri la zi, la un timp anumit, ține-te de ea, stăpânește-te, și lasă deoparte, cel puțin pentru câțva timp, cărțile, cari aprind închipuirea. Inatnte de toate însă, stabilește-ți o fel de viață hotărîtă și neschimbată, nu trăi de azi pe mâne, astăzi cu Musset**) în

*) Leopardi a fost un mare poet italian, amărit până 'n fundul sufletului.

**) Alt scriitor, acesta francez, obosit de viață, de multe ori.

mână, mâne cu Lamennais, seara la chef cu prietenii, iar dimineața la poarta mănăstirii Fiesole, ca să meditezi asupra deșertăciunii plăcerilor omenești. Lucrează mult și 'n fiecare zi și nu numai ce-ți place; formează-ți planul pentru o operă mare, care să te oblighe la cercetări lungi și migăloase și începe imediat, sădindu-ți în suflet un hotărît, mare: *Vreau, ca o puternică coloană de diamant.* Convinge-te odată pentru totdeauna, că puțina fericire ce o putem gusta în lumea aceasta este cuprinsă în liniște, în ordine, în siguranța conștiinței și, dacă ai vrea să te răsvrătești împotriva acestei legi, ar însemna să te sbați într'o cușcă de fier, a cărei zăbrele le-ai putea face să troznească cu o împotrivire uriașe, le-ai putea chiar îndoi, le-ai putea stropi cu sânge, însă n'ai putea să ieși nici când din ea. Nu-ți prăpădi sănătatea, mintea și această inimă caldă și nobilă într'o luptă fără de folos; reculege-te, întărește-te și stările de tristețe vor dispărea și le va înlocui o veselie rodnică, care-ți va face viața frumoasă“.

Tinărul dete din umeri, aruncă scrisoarea într'un colț, și-și luă din nou înuta gânditoare de mai 'nainte. După câțva timp tresări, deschise o carte și începu să citească. Apoi închise cartea și o aruncă de părete; luă o hârtie plină de însemnări și o rupse în bucățele, se sculă și începu să se plimbe cu

pași repezi. Apoi se opri și zise cu necaz: — Dar ce stau eu aici și mă frământ? Curaj! Afară, la lumina soarelui! în mijlocul oamenilor să trăiesc ca un om, afurisit șoarece de bibliotecă ce sunt! — Și zicând acestea alergă în cealaltă odaie, să se îmbrace. În clipa aceea auzi bătând în ușă; își îmbracă o haină, se întoarce în salonaș și strigă: — Intra!

Ușa se deschise și se ivi o față necunoscută.

— Intra, — repetă tinărul, în ton poruncitor, văzând că necunoscutul stă la îndoială.

— Mă iertați, — întrebă el sfios, — dvoastră sunteți domnul ***? — și-i spuse numele.

— Eu sunt — răspunse tinărul napolitan.

— Dvoastră ați avut bunătatea — murmură, sfios, nou-sositul, — să-mi dați cartea de vizită, înainte cu câteva zile, în grădina Massimo d'Azeglio.

— Cum! — strigă celalalt, cuprins de o uimire veselă — dta ești domnul, care ședea pe bancă?

— Chiar eu, — răspunse Alberto.

Napolitanul îi oferă un scaun și-i zise cu glasul unui om, care vrea să știricească: — Imi vei spune acum ce ți s'a întâmplat atunci! Inainte de toate spune-mi cărei împrejurări îi datoresc plăcerea de a te vedea? Cu ce te pot servi?

Alberto șovăi o clipă, apoi zise în grabă, roșind: — Am să vă povestesc o poveste lungă... înainte de toate vă rog să mă iertați că în seara aceea am răspuns așa de prost bunătații dvoastră... Nu mai știam pe ce lume sunt...

Tinărul îl sili să șadă. — Spune-mi pe față tot ce ai de spus. — Dă mulțumesc, — zise Alberto, făcând o mișcare ca să-i întindă mâna, dar o trase repede îndărăt; — eu mă purtam de mult cu gândul să vin la dta, n'am uitat de loc, vă asigur, dar mi-a lipsit curajul pentru că... ar fi costat o încredare prea mare să vă cer sprijinul, de care aveam nevoie zilele trecute... Acum însă... Ce-i drept, acum vin, poate să vă pricinuiască un năcaz și mai mare.

— Nu-mi vorbi de năcaz, — zise cu vioiciune tânărul, căruia îi împrumută deplină încredere, chiar dela început, fața deschisă și severă alui Alberto; — spune-mi pe față, ca unui prieten, ce ai de spus.

— Ei bine, am să vă povestesc totul, — zise Alberto. Iși spuse mai întâi numele, povesti cum venise la Florența, cum trăise până atunci, unde locuia și cu cine, istorisi apoi, din fir în păr, cu glas tremurător și cu fața aprinsă, întâmplarea din birou.

Tinărul napolitan făcu o mișcare a mirare și de necaz.

— Nu-l cunosc pe acest avocat, — zise el, întrerupând pe Alberto, care voia să continue; — dta de ce nu te-ai întors când vei fi presupus că domnul se va fi liniștit? De ce nu te-ai dus cel puțin ca să vezi sau să fi cercat cel puțin ca să afli dacă s'a găsit biletul sau nu?

— Ar fi fost fără de folos, — răspunse Alberto. — Eu îl cunosc pe avocat; el e supărăcios, aspru, dar e cinstit; dacă ar fi aflat biletul, m'ar fi căutat și m'ar fi rugat de iertare; biletul însă nu s'a mai aflat. Avocatul e de bună samă încredințat că eu i l-am luat și numai o dovadă neîndeielnică l-ar fi înduplecat să creadă că s'a înșelat. Dta înțelegi că dovada aceasta nu i-o pot da. Eu cred, că biletul s'a aflat, într' adevăr, pe masă, înainte de a fi intrat eu în odăie; poate că a alunecat printre alte hârtii, l-a descoperit cineva și l-a oprit sau a căzut în foc și a ars; dar ce să-i spun eu lui? Sunt întâmplări... În orice caz, dacă mergeam să-i cer o satisfacție, nu obțineam nimic. Martori n'am avut; el era pătruns până 'n adânc de cele ce susținea; prieteni n'aveam în Florența, cari să-i dovedească cinstea mea; i-ar fi crezut lui și nu mie...

— Și apoi, — întrebă italianul, cu atenție binevoitoare, — ce s'a întâmplat cu dta mai departe?

— Apoi... — începu din nou Alberto, coborînd glasul... Era pe la sfârșitul lunii; eu încă nu-mi luasem leafa și nu mai aveam decât câteva lire în buzunar... Trebuia să-mi fac imediat rost pentru trai. Am trimis o telegramă unchiului meu, la Palermo, zicându-i că am neapărată trebuință de un sprijin grabnic... N'am primit nici un răspuns. Am căutat de lucru în câteva birouri, în redacțiile jurnalelor, ca să-mi dea de copiat, de tăiat notițe, de corectat tipărituri; pretutindeni mi-au spus că n'au lipsă de mine, dar să mai dau pe acolo peste câteva săptămâni. Inchipuiți-vă! Mie, căruia-mi erau numărate, nu zilele, ci ceasurile!... Cel puțin dacă mi-ar fi rămas leafa de pe o lună, într'o lună aș fi aflat eu ocupație, dar nu mai aveam decât douăzeci și șapte de lire, și aveam de plătit chiria, pe care o plățiam întotdeauna înainte și acum nu se putea să nu plătesc... Ar fi însemnat să iau pânea dela gură sărmanei femei și fiicei ei cari trăiesc în sărăcie și aș putea spune că se hrănesc cu cele optsprezece lire ale mele. Nu mă puteam gândi nici o clipă la aceasta. Ce era să fac? Trebuia să o duc cât mai mult cu aceste nouă lire, și în vremea aceasta să urmez cu căutarea. Într'un moment am voit să alerg la tovarășii mei, pentru că nu cunoșteam pe nimeni altul, dar dăa vei înțelege că la astfel de întâmplări toți trec de partea

șefului și, cine știe!, poate mi-ar fi întors spatele sau ar fi făcut și mai rău; și apoi mi-era scârbă să apar înaintea lor fără să mă pot desvinovăți... Cele două zile dintâi am mâncat la restaurant, pentru că mai aveam încă drept la pensiunea, pe care o plătisem, și apoi... Să mânânc acolo mai departe, pe datorie, nici vorbă, pentru că în astfel de restaurante unde merg numai niște pripășiți și niște blăstămați, nu se dă nimic, dacă nu plătești. Prin urmare nu era nici un chip. Trebuia să mă dau împăcat! Ei bine, acum am să vă spun un lucru, pe care dă n'ai să vrei să-l crezi, și care, totuș, e adevărat. Știam prea bine că nu puteam s'o duc decât șase sau șapte zile cu aceste nouă lire, dacă mâncam numai pâne și fructe; știam prea bine că în curând va veni clipa când nu voi mai avea nici o singură lețcaie. Nu știu cum, totuș, nu puteam s'o cred; mi se părea că aud mereu un glas lăuntric, care-mi spunea: — E peste putință! — Cine știe, — îmi ziceam eu, ce se poate întâmpla în acest răstimp. — Cu cât se apropia mai mult această zi, cu atât speram mai mult într'o întâmplare neprevăzută, care să mă scoată din această situație. Și când mă întrebam: — Dar ce să mi se întâmple? — O, mie, — îmi răspundeam eu singur. Putea să vină din întâmplare unchiul meu în Florența, puteam să primesc o scrisoare cu

bani sau puteam, de bună samă, să aflu pe cineva, care să-mi dea de lucru, îndată, și să mă plătească, zi de zi. Ori cât căutam însă, tot nu aflam nimic și viața aceasta cu pâine și fructe începea să-mi facă rău. Ceeace mă întrista mai mult, era că cei de acasă băgară de samă, că trebuia să mi se fi întâmplat ceva deosebit, și eu nu știam cum să mă mântui de întrebările lor neconținute. Dta nu-ți poți închipui cât mă făcea să sufăr această față, când venea și mă ruga și plângea. De o sută de ori am fost gata să-i spun totul, dar m'am reținut; mi se părea că am să mor de rușine! Veni în sfârșit și ziua, în care mi-am cheltuit și ultimul ban... Ei bine, în ziua aceea / aveam mai mult ca oricând siguranța, că trebuie să mi se întâmple ceva.

— Eu să rabd foame? — îmi ziceam în mine.

— A! ar trebui, într'adevăr, să simt, ca să cred! — Seara m'am întors acasă mai de vreme, am dormit cam neliniștit, dar dimineața m'am sculat plin de speranță și am ieșit repede. Conștiința că nu făcusem nimic ca să merit o astfel de umilință, îmi dădea o putere, un curaj, pe care dta nu ți-l poți închipui; am ieșit și, mai fără să-mi dau sama, m'am îndreptat spre gară. Nu știu de ce îmi vârașem în cap gândul, că trebuia să sosească unchiul meu sau un prieten din Palermo. Trenul sosi, lumea se dădu jos și eu m'am uitat la toți, unul câte unul... Vă

spun: era un lucru ciudat! Dacă mi-ar fi scris cineva: Sosesc în cutare zi și la cutare ceas, așteaptă-mă, — eu nu l-aș fi așteptat cu mai multă nădejde. N'am văzut pe nimeni cunoscut, m'am întors îndărăt și am început să umblu încolo și 'neoace, din piața del Duomo, (piața Domnului, a catedralei) în piața della signoria, pe via Tornabuoni, pe via Porta Rossa, pe via Cerretani, uitându-mă în fața tuturor trecătorilor, par'că aș fi căutat pe cineva. Veni ceasul prânzului, trecu, nici nu băgai de samă. Numai gândurile mi se făceau tot mai vii, și iuțeam mereu pasul, fără să-mi dau sama, par'că aș fi avut mare grabă să ajung repede la o întâlnire. Am mers la poștă și am întrebat dacă n'am ceva scrisori; n'aveam nimic. Ieșind dela poștă mi-a venit un gând; m'am urcat în bibliotecă, am cerut o carte și am început să citesc. Cititul mi-a luat luarea aminte, nu știu cum, într'atâta, încât am uitat de starea, în care mă aflam și timpul mi-a trecut ca 'n zbor. Deodată am auzit un zgomot, care aproape mă înspăimântă; lumea da înapoi cărțile și se îndrepta spre ieșire; se închidea biblioteca. Am plecat și eu. Era ceasul cinci. Pe străzi începea să se vadă mișcarea obicinuită de seară; funcționarii ieșiau de prin ministere, trăsurile alergau în toate părțile. Incepui să văd cum intră lumea prin restaurante și acesta a fost clipa cea mai tristă; m'a cu-

prins o durere, încât eram aproape gata să plâng; era pentru întâia dată în viața mea că n'aveam ce mânca! Mă gândeam la mama mea, la Palermo, la vremea când eram copil, și mi se părea că nu mai sunt acelaș de odinioară, care aflam masa pusă când mă întorceam dela școală. M'a cuprins niște friguri, am început să alerg și am ajuns, obosit, în grădina din piața d'Azeglio...

— Cum! Era în seara aceea! — strigă, cu glas mișcat, ascultătorul atent; — și dta nu mi-ai spus nimic?

— Grădina era plină de copii și nu-ți pot spune ce gânduri și ce simțeminte mi-au pricinuit veselia lor. Am scos din buzunar fotografia mamei, m'am uitat câțva timp la ea și apoi, nu știu de ce, am ascuns-o, cu plie cu tot, în pălărie și am pus pălăria în cap: mă simțeam slab și obosit și am încercat să adorm și am adormit. În somn mi-a căzut pălăria și fotografia cred că a căzut afară din ea; va fi trecut pe acolo vre-un copil, scurt, când m'am trezit, fotografia nu mai era. Am întrebat, le-am rugat pe femeile, cari erau pe aproape, să întrebe de copiii lor, le-am rugat să-mi ajute s'o caut; totul a fost în zadar, lumea a plecat și eu am rămas singur. Pierderea acestei fotografii, în clipa aceea, în starea în care mă aflam, a fost o durere nespusă pentru mine. Mi s'a părut un semn rău, am simțit că-mi slăbește curajul și atunci

am băgat pentru întâia dată de samă că sunt *singur* pe lume și că sunt nenorocit! Atunci ai venit dta...

— Dar de ce nu mi-ai spus nimic atunci? repetă tinărul, cu avânt.

— Am voit să vă spun, dar n'am avut curaj; numai gândul că trebuie să încep așa: — Mi-i foame! — făcea să-mi moară cuvântul pe buze. Cuvintele dtale m'au mângăiat însă puțin. M'am întors în inima orașului: toate felinarele erau aprinse, prăvăliile luminate și străzile pline de lume. Mulți ieșiau de prin birturi, veseli, cu fața roșie, vorbind cu glas tare. Eu mergeam și mergeam ca 'n vis, fără să știu, nici încătrău, nici pentru ce. Am întâlnit câțiva tineri cu cari mâncasem la birt, m'au salutat răsând și mi-au făcut un semn, care voia să spună: — Cum de nu te mai vedem? — Unul mă întrebă dacă n'am gust să merg la teatru. M'am primblat până târziu, apoi m'am hotărît să mă întorc acasă, m'am hotărît să-mi iau inima în dinți și să-i spun tot proprietăresei și fiicei ei. — Trebuie, — îmi ziceam în mine. — Ce vor spune? Nu știu; vor spune ce vor vrea, eu nu vreau să mor. — Cu cât înaintam însă, cu atât simțeam mai mult, că nu voiu avea îndrăsneala să le-o spun. Am intrat, am salutat, am deschis gura, să spun întâiul cuvânt, am spus însă altceva și apoi m'am dus la culcare. M'am chinuit mult până să adorm, am adormit

adânc și am visat o mulțime de lucruri grozave, M'am trezit încă pe întunec, și 'n întâia clipă nu mi-am dat sama de starea în care mă aflu, dar deodată mi-am reamintit și am sărit în sus, înspăimântat. Atunci mi-am făcut o miie de planuri: să mă înfățișez în fața primarului și să-i istorisesc povestea mea, sau mai bine prefectului, ba mai bine vechiului meu șef, să merg să-i spun pe față cu acel glas, care vine dela inimă: — Sunt nevinovat! — totul mi s'a părut prea firesc, ușor, m'a cuprins o nerăbdare de neînving, m'am îmbrăcat în grabă și am ieșit. Dar vai! toate proiectele mele frumoase se svântară la răsăritul soarelui; am trecut pe dinaintea consiliului comunal, m'am uitat la santinelă (straje) și am pornit-o mai departe; m'am dus până la ușa cancelariei a două sau trei gazete, dar n'am îndrăznit să intru; mi se părea că, dacă voiu intra, se vor uita toți la mine și-mi vor spune: — Dtale ți-i foame! M'am hotărât să opresc pe primul cunoscut, pe care-l voiu întâlni în cale și să-i cer să mă împrumute cu câteva lire; am întâlnit pe câțiva, i-am oprit, m'au întrebat dacă nu sunt cumva bolnav. — Cum așa! — le-am răspuns eu, uitându-mă la ei, bănuitor, și ei au plecat. A trecut amiaza și am început să simt atunci înlăuntru un leșin, o lăncezeală, încât aproape nu mă mai puteam mișca; picioarele îmi tremurau și închipuirea mea lucra, lucra,

par'că aş fi avut friguri; mă gândeam la lucrurile cele mai ciudate, la oameni, la locuri, la întâmplări de altă dată, aveam în cap o încureătură şi o ameţeală, încât mă temeam să nu înnebunesc. Apoi, încetul cu încetul, m'a cuprins o furie, o ură împotriva tuturor, pe câţi îi vedeam; mi se păreau toţi oameni fără de inimă, cari îmi făcuseră rău. — E cu putinţă? — îmi ziceam în mine; — sunt într'adevăr eu, care am ajuns în această sărăcie neagră? Dar cine sunt eu? Ce-am făcut eu? Eu am dreptul să mânânc! Eu vreau să trăiesc! — Mai târziu mă cuprinsese o durere ascuţită în piept, o apăsare, o sfâşiere, par'că mi s'ar fi rupt măruntaiele. M'am aşezat undeva, m'am sculat din nou, simţiam că-mi vine leşin, mi-am luat o hotărîre desnădăjduită, am mers înaintea unui ofiţer, l-am oprit şi i-am zis hotărît: — Domnule... El se uită la mine, eu mi-am venit în fire, l-am întrebat cât e ceasul, el mi-a spus şi a plecat mai departe. Imi veni în gând să mă omor, mi-am alungat gândul şi 'n schimb mi se furişă, îndată, nu ştiu în ce fel, chipul fetei proprietăresei mele, care mi se păru că-i scăparea mea. Era noapte. Mi-am grăbit pasul cât am putut, am intrat în casă, am luptat câţva timp, apoi mi-a ieşit din gură vorba blăstămată: — Mi-i foame! — A fost o clipă sfâşietoare, scumpe domnule; cele două femei au început să plângă aşa, încât

și se rupea inima... Odată însă cuvântul spus, nu-l mai puteam lua îndărăt... Aceasta a fost ieri seară... Azi dimineață, cum m'am sculat, m'am gândit că trebuie să încep să caut de lucru și mi-am adus aminte de biletul dtale și am venit să mă încredințez dtale. Iată povestea mea. Vă cer iertare dacă v'am răpit timpul cu o poveste așa de tristă.

Tinărul napolitan, care-l ascultase cu atenție adâncă, îi strânse mâna și-i zise cu glas mișcat: — lți mulțănesc, — apoi se ridică în grabă, alergă în cealaltă odăie, își ridică ochii umezi cătră cer și zise cu glas tare, mișcat: — Și eu mă cred nefericit. Imi frământ inima și mă întreb, că viața-i o luptă și că nu mă simt în putere să lupt? O ticălos, nebun și nemulțămitor ce sunți!

— Ricardo (acesta era numele tinărului pe care l-am retăcut până acum) începu să serie, chiar în aceeaș zi, prietenilor și cunoscuților săi, ca să afle un post pentru Alberto. Și se apucă cu atâta plăcere de aceasta și cu o hotărîre atât de mare ca să reușească, încât aproape nu-i mai rămase alt gând, altă dorință în suflet. Tristețea îi dispăru și veselie îi reînvie. Avea un scop în care inima sa, voința și conștiința sa erau de aceeaș părere, aceasta era de ajuns ca să deștepte în el partea cea mai nobilă, care dormea de câțava vreme. Chipul lui Alberto îi sta mereu înaintea ochilor și nu numai

că-i inspira o milă gingașe, dar îl făcea să înțeleagă și să prețuiască pentru prima dată marile foloase cu cari natura și norocul îl înzestraseră atât de darnic. — În sfârșit, — zicea el adesea, surizând, — acest tinăr mi-a dovedit, ca într'o socoteală, că eu trebuie să fiu fericit! O, ce obicei ticălos să privești totdeauna deasupra ta! — Cu toate că avea însă mulți prieteni și făcea tot ce-i era cu putință ca să-și ajungă scopul, se lovi chiar dela întâii pași de atâtea piedeci și pierdu atâtea planuri, încât trebui să mărturisească că întreprinderea era cu mult mai grea decum o crezuse la prima încercare.

Riccardo află în toate părțile o concurență neprevăzută, mare de tot, și descoperi, încetul cu încetul, cu un simțământ de mirare și de spaimă, grozava sărăcie ascunsă, cuviincioasă, instruită, chiar rușinoasă, care năpădește marile capitale și se mișcă pe la ușile diregătoriilor și a palatelor; o mulțime necunoscută de el până atunci, oameni pletoși, bărboși și slabi, slujbași dați afară din slujbă, profesori fără de ocupație, funcționari mai mici, concediați, ofițeri isgoniți din serviciu, scriitori cari au dat faliment, bolnavi ruinați, cari prezintau ca documente scrisori de recomandăție, colecții de ziare, răni tămăduite, polițe dela casa de zălog, scrisori dela deputați și senatori. Pretutindeni sărăcie, dureri și nenorociri, față de cari con-

diția în care se afla Alberto, tinăr, sănătos și fără familie, părea o stare fericită. Pe drumurile, pe cari pornea, întâlnea o înghesuială de înfometaji și pierdea din curaj când vedea că aproape nici când nu era luată în vedere mai întâi recomandația vrednică a unui om respectat, ci surâsul femeii ușoare, îndârjirea nerușinată a șarlatanului, cuvîntelul spus la masă, tocmai la vreme, între dulcefuri și vinuri scumpe, intriga. Cunoșcând însă sau auzind vorbind de atâția oameni, pentru cari era un mare noroc să aștepte un mijloc ca să nu moară de foame și chiar în neșansa bănescă grozavă de mare de a afla o bucată de pâine pentru protegitul său, simțea el o plăcere nouă, pătrunzătoare, o bucurie plăcută a comodităților și a păcii sale, un gust mai mare ca să se înfunde în jilțul său, la căldură, după un prânz bun, cu jurnalul în mână și să se gândească la acești oameni sărmani, „pletoși, bărboși și slabi“, pe cari îi întâlneau în decursul zilei, pe scările băncilor și a ministerelor; un simțământ, pe care nu voia să și-l tălmăcească, dar de care se rușina uneori, pe neașteptate, și se răvrătea, că-i intră la inimă, ca să-i tulbure izvorul milei adevărate și nobile, izvor, care, după cum zicea el, trebuie să fie o durere. Oricât se străduia el să deschilenească în această mulțumire a ființei sale aceea ce izvorea din conștiință,

de ceeace izvorea din egoism (dragoste de sine), ca să poată respinge partea, care nu era curată și să se poată bucura cu seninătate numai de satisfacția îndreptățită — îi era necaz din pricina aceasta. Se vede că așa-i făcută bazaconia aceasta de inimă omenească!

— În timpul acesta se silea Riccardo să ascundă lui Alberto nereușita cercetărilor sale și 'n locul fiecărei nădejdi înșelate, îi dădea prilej pentru alta nouă, îl mângăia cu vorbe vesele și cu cât pătrundea mai mult în sufletul său cinstit și bun, cu atât se încălzea mai mult de hotărîrea sa. Dar Alberto nu-și făcea planuri mari. El ghici adevărul din câteva cuvinte nehotărîte, din unele turburări trecătoare ale tinărului său sprijinător, și cu cât simțea că-i crește pentru el dragostea și recunoștința, cu atât îi scădea și curajul. Odată cu curajul îi scădea și puțina seninătate ce-i intrase în suflet, după zilele de desnădejde. Incepea iar să prevadă viitorul său prea trist. Giulia și mama ei îl îndemnaseră, ba mai mult, îl siliseră chiar să trăiască împreună cu ele, ca un frate, ca un fiu, și el nu se îndoia nicidecum, că ele s'ar supune bucuroase la orice jertfă, numai ca să-l poată ținea în casă, până ce-și va găsi un mijloc de traiu. Dar cum l-ar răbda sufletul să se folosească lungă vreme de această mărinimie? El primise propunerea

lor, se înduplecase la rugămințile lor, cu nădejdea că va scăpa în câteva zile din această împrejurare și va plăti fără întârziere, chiar dacă s'ar lipsi de orice, datorita sa de mulțămită. Dar zilele treceau și starea sa rămânea neschimbată. I se strângea inima de câte ori ședea la masă, cu toate că bunele femei cercau să-l înveselească în toate chipurile. Simțemântul de mândrie, pe care îl amortiseră puțin părăsirea, desnădejdea și foamea, se trezea acum mai viu și mai tare ca mai 'nainte. Faptul că ședea la o masă străină, fără să plătească, începea să-i pară o umilință de neînvinș. Înțelegea miile de jertfe ce le făceau pentru el sărmancele femei, și-l înspăimânta gândul că le sili să trăiască astfel, poate încă câteva luni. S'ar fi putut folosi de propunerea lui Riccardo ca să plătească cu acești bani chiria și masa, dar el era pătruns de adevărul că Giulia și mama, la sfatul ei, n'ar fi primit nici când de bună voie un singur ban, dacă ar fi știut că el îl primise dela alții. Aceste gânduri îl făceau din zi în zi tot mai trist. Această tristețe creștea încă, gândindu-se că nu e departe ziua când va trebui să se depărteze cu orice preț de această casă și va trebui să se despartă de Giulia, tocmai acum, când începea s'o stimeze, s'o iubească, s'o admire mult mai mult ca 'n trecut, acum, când începea să se simtă legat de ea prin

atâtea dureri, acum, când viața îi părea mai frumoasă și mai dorită, numai din pricina ei. Într'o seară, pe când stăteau la masă și Giulia se silia să pară veselă, isbucni Alberto în suspine.

— Într'aceeaș seară toată familia avocatului era adunată în odaia de mâncare, în jurul unei mese acoperite cu un covor verde și luminată de o lampă mare. Tatăl scria fără să-și ridice ochii de pe hârtie, mama cetea, iar într'un colț se jucau și povesteau cei trei copilași: o fetiță de opt ani, bălaie, albă și trandafirie ca un copil englez, și doi băiețași, unul trecut de șase ani, celalalt de cinci. Fetița era cu părul despletit și din când în când râdea și-și scutura capul, cu o mișcare grațioasă, ca să și-l dea pe spate. La fiecare mișcare a tatălui tăcea deodată și făcea semn și fraților să tacă, apoi iar începea să râdă și să vorbească pe șoptite. În clipa în care privea pe tatăl ei cu ochi atenți, cu gura deschisă pe jumătate și cu o mână ridicată în aer, când spunea: — Tăcere, — era frumoasă ca un înger. Mama o sorbea din ochi.

Pe masă, de partea băieților, se afla un bilet de o liră; băiatul cel mai măricel îl luă, îl apropie de flacăra luminării și, uitându-se sfios spre tatăl său, zise pe șoptite surorii sale: — Dacă l-aș arde?...



— Ei bine, — răspunse ea cu glas tare, într'un ton, în care se vedea mulțămirea sufletească că poate să învețe și ea pe cineva, — dacă nu l-ai arde de tot, s'ar mai putea folosi.

Băiatul îi spuse că nu crede așa ceva.

— E de bună samă așa! — începu fetița de nou; — eu o știu!

— De unde poți tu să știi asta?

— Știu, pentru că am auzit; erai și tu cu noi când ne-am dus într'o zi la Poggio Imperiale, dacă îți mai aduci aminte de domnul, care ne-a petrecut până la Porta Romana și vorbea cu Șarlota; el i-a povestit că un prieten de-al lui a găsit un bilet de-o sută de lire, aproape ars de tot și i l-a dat lui să-l schimbe la bancă pe unu' 'ntreg și cei dela bancă au văzut pe biletul ars un nume (ce știu eu care?), un număr, și numărul arăta că biletul a fost odată bun și de aia l-au schimbat. Ai înțeles?

— Domni, cari petrec pe Șarlota? — se gândi mama, strângând din buze.

Advocatul se uită la soția sa și-i zise încet: — Ai auzit? ...

— Nu-i așa, tată, — întrebă fetița, — că cei dela bancă schimbă biletele arse, dacă mai rămâne o bucățică din ele?

Tatăl îi făcu semn că da și apoi începu să scrie din nou. Idata după aceasta se uită împrejur, par'că ar fi căutat ceva, apoi se ridică, luă o lumânare și ieși din odaie.

Atunci mama se îndreptă spre fetița ei: — Amalio, du-te și spune Șarlotei să vie în camera mea, că am să-i spun ceva.

Zicând acestea se ridică și ieși și ea; Amalia alergă și-i duse guvernantei (fetei de copii) Șarlota solia.

După câteva clipe se întoarseră amândouă în odaia de mâncare; avocatul încă nu se întorsese. — Oare unde s'a dus? — întrebă doamna. — Amalio, du-te și vezi unde-i. Pe când Amalia se pregătea să se ducă, intră tatăl ei; se uită la el: era turburat. — Cum a ajuns, — întrebă el, aștinându-și ochii când pe fetiță, când pe nevastăsa, — cum a ajuns acest lucru în casa noastră?

Le arată ceva de-o formă patrată și de culoare roșie, ce ținea în mână.

Fetița se făcu roșie ca focul. — Amalio, — zise tatăl, — vino cu mine. — Fetița se ridică tremurând; el o luă de mână și ieși cu ea, lăsând pe doamna și pe cei doi băieți mirați. Tatăl și fetița ajunseră din odaie în odaie într'o odăiță joasă, fără ferestri, plină de mobile vechi și de lăzi, și se opriră acolo.

Tatăl apropie lumina de un unghier și, arătând într'o gaură deschisă în zid, o întrebă pe Amalia: — Tu ai ascuns aici lucrul ăsta? — ... Da. — răspunse fetița. — Când? — ... Înainte cu o lună.

Tatăl rămase puţin pe gânduri, apoi luă pe Amalia din nou de mână, o duse într'o odată învecinată, se așeză pe un scaun și o întrebă: — Cum de ți-a căzut în mână plicul ăsta?

Atunci îi povesti Amalia, tremurând, plângând, bâlbâind, că într'o seară, pe când alerga cu câteva tovarășe pe aleele din grădina Massimo d'Azeglio, dase cu piciorul de un lucru chiar în clipa când se învârtea în jurul unei bănci, și și l-a pus în buzunar, pentru că era roșiu și-i plăcuse, și-și închipuise că-i o bucată de carton. Când a trecut din nou pe acolo, a văzut pe un tinăr, care se plângea guvernantelor că copiii i-ar fi luat un lucru și ea a înțeles că era vorba chiar de lucrul ce se afla la ea, și a vrut să-l dea înapoi, dar s'a strâns atâta lume și tinărul s'a înfuriat tot mai mult și ea n'a mai avut curajul să-i iasă înainte. Femeia, care a condus-o în grădină, guvernanta copiilor unei doamne din vecini, a luat-o repede de mână și a dus-o de acolo, zicând: — Să plecăm de-aici, altfel se întâmplă un scandal. — Atunci ea s'a căit mult, mult, că n'a dat înapoi lucrul și s'ar fi întors înapoi, dar era prea târziu; când a venit însă acasă și a văzut că în acel obiect roșu se află o fotografie, s'a hotărît s'o înapoieze cu orice preț și multe seri de-a rândul a purtat-o în buzunar, când mergea prin grădină, cu nă-

dejdea să-l regăsească pe domnul acela; domnul acela însă nu s'a mai arătat și ea, pierzând orice speranță, a ascuns lucrșorul în odăiță, fără să spuie ceva Șarlottei, pentru că se gândea: — Cine știe! poate-l voi întâlni într'o zi pe acest domn și i-l voi putea da.

— L-ai mai văzut cândva pe acest domn?
— o întrebă tatăl.

— Nici odată, — îi răspunse fetița — atunci l-am văzut pentru întâia și ultima dată.

Tatăl îi făcu semn să plece, după ce i-se uită puțin în ochi, și ea, cu fața încă udă de lacrimi, dar mulțămită că a scăpat așa de ieftin, fugi ca o pasăre. Avocatul rămase pe gânduri, cu fotografia în mână. Căutând altăceva, o aflase, din întâmplare, într'o gaură din odăiță. Aruncând o privire asupra chipului, privi și pe dosul cartonului și scoase un strigăt de surprindere. Pe partea cealaltă a cartonului era scris: — Fiului meu Alberto. Maria P. —; era numele copistului, pe care-l alungase. Sub acest nume era scris cu litere mari: — 29 Martie, 27 lire. — Chiria 18, achitat. — Rest: 9 — Aceste nouă lire erau împărțite în șapte părți egale, începând cu întâiu Aprilie și scrise, număr sub număr, ca pentru adunare, iar alături de fiecare număr era scris cu litere mici: — Pâine și fructe. — Opt Aprilie era însemnat cu un 8, dar fără altă arătare de

spese; în schimb erau scrise cu ceruza următoarele cuvinte: — La douăzeci de ani! Doamne-Dumnezeule!

Urmărind aceste numere și aceste cuvinte, avocatul se făcu palid, repede îi veni însă bănuiala că această fotografie a fost pusă în loc bun, ca să-i cadă sub ochi. Întră atunci în odata de mâncare, puse această întrebare și, văzând pe Amalia că roșește, a întrebat-o și a aflat totul.

— Deci nu-i nici un vicleșug! — își zise în sine, îndată ce rămase singur. Această fotografie a căzut din întâmplare aici! Scrisul acesta spune adevărul! Tânărul acesta n'avea bani, nu se poate să fi furat, era nevinovat și eu l-am atins în cinstea lui, l-am umilit, l-am alungat, l-am condamnat la sărăcie neagră și la foame! Indată trebuie să-l aflu pe acest nenorocit! — adause el, cu glasul mișcat și sări în picioare. — Trebuie să merg să-l caut, neamănat, ori unde-ar fi!

Aici se opri, trecându-și o mână peste frunte. — Dar dovada, — dovada, că m'am înșelat, siguranța întreagă și nesdruncinată, cine mi-o dă? Ce s'a întâmplat cu biletul? Cine a putut să-l ia afară de dânsul?

Se așază din nou, pe gânduri. — Să fi căzut în foc? — adause el după puțin timp, — să fi ars când am ieșit eu din birou?

Acest cuvânt „ars“ îi readuse în minte vorbele Amaliei, tinărul, care o întovărășise pe Șarlota, prietenul, banca;... și i se născu o bănuială. Se ridică să cheme fetița; în clipa aceea intră nevastă-sa.

— Ascultă, — îi zise ea, surizând, — am vorbit cu Șarlota și am întrebat-o cine-i domnul, care-și ia osteneala s'o petreacă când duce fetița la plimblare. Ea nu s'a turburat nici decum și mi-a răspuns, cu o lipsă de prefăcătorie minunată, că acel tinăr e un om cumsecade, mi-a spus că-i prieten bun cu un copist de-al tău, care se bucură de iubirea ta cea mai mare.

— Care copist? — întrebă avocatul. Doamna-i spuse numele vechiului coleg al lui Alberto.

— Și-am mai întrebat-o — adăose ea — ce poveste-i aceea cu biletul. Ea mi-a spus că lucrul stă într'adevăr așa cum l-a povestit Amalia, dar că și 'ntr'aceasta ea nu vede nimic rău, pentrucă biletul a fost aflat în mijlocul unei străzi și acel domn a căutat înzădar pe proprietar, înainte de a-l schimba. — Dar cine a aflat biletul? — Copistul tău, pe care ți l-am spus. Avocatul rămase pe gânduri. — Dar fotografia? — întrebă doamna. — Du-te, — îi zise deodată bărbatul ei, — du-te și întrebă pe Amalia când și 'n care zi i-a vorbit acela de bilet.

Doamna plecă. — Stimatul tău copist — îi zise ea din nou după un minut, arătându-se în uşă — a schimbat biletul în una din zilele de pe la sfârşitul lui Martie.

— Al strigă avocatul, — acum nu mai încape nici o îndoială!

Zicând acestea îl cuprinsese pe neaşteptate un simţământ de milă şi de căinţă, netezi cu mâni neliniştitе portretul, apoi, pironindu-şi ochii pe chipul sărmanei mame, lăsa să cadă o lacrimă pe el şi-i ceru iertare.

— În dimineaţa următoare ieşi Riccardo de vreme de acasă şi se îndreptă spre biroul avocatului lui Alberto. Văzând că-i dau faliment toate speranţele de a găsi o slujbă sărmanului tinăr, se întrebă dacă n'ar fi mai bine să încerce să fie din nou primit în biroul avocatului, aducându-i astfel, odată cu pânea şi repararea onoarei ce i se cuvenea. — Avocatul — se gândi el pe drum — n'a aflat biletul, căci dacă l-ar fi aflat şi-ar fi reparat greşala, după cum mă asigură Alberto. L-am putea deci face să creadă că s'a aflat după mult timp, chiar astăzi, de alt funcţionar de birou cu care eu mă voi pune în înţelegere ca să inventez o istorioară, care s'ar fi putut întâmpla. Dacă adevăratul bilet a căzut în mâna cuiva acesta de bună samă nu va veni să zică: L-am aflat eu şi voi sunteţi neşte înşelători; pentrucă dacă nu l-a dat înapoi până acum de acum înainte nu

mai poate să-l dea. Trebuie să aflu însă pe cineva, care să mă ajute la această amăgire. Dar cine mă va respinge când îi voi spune: — Îți dau cuvântul meu de onoare, și toți prietenii mei sunt gata să-și dea cuvântul lor de onoare, că acest tinăr n'a putut să fure? Și apoi... și apoi, chiar dacă lucrul nu reușește, totuș, va fi bine ca avocatul să știe că acest tinăr nenorocit are pe cineva, care-l stimează și-l crede nevinovat.

Era o dimineață umedă și tristă, care par'că promitea o săptămână de ploaie. Când ajunsese Riccardo în piața del Duomo, văzu multă lume îngrămădită în jurul clopotniței lui Giotto, (pictor mare italian), mai ales între cele două zăbrele, cari îngrădesc spațiul între clopotnița și biserică. Fără să se apropie, întrebă el pe unul ce s'a întâmplat.

— S'a aruncat un om din vârful clopotniței, — răspunse cel întreat, cu un accent silit de milă și cu un surâs de plăcere drăcească, ce se vede în fața celei mai mari părți de curioși la astfel de întâmplări.

— A murit pe dată? — întrebă Riccardo.

— Poți să-ți închipui — răspunse celalalt, surizând din nou — și-a pierdut toată forma! e numai un lac de sânge! Du-te și vezi.

Ricardo merse mai departe, dar nu făcu nici zece pași și se și întoarse în grabă înapoi și-l întrebă pe omul de mai 'nainte:

— Cine e acest om, care s'a aruncat?
 — Se zice că-i un anume Rivarolo, un funcționar, un om ca de patruzeci de ani; să vezi cum și-a strivit fața! E ceva îngrozitor. Apropie-te, până ce nu-l acopere. — Riccardo își văzu înainte de drum.

După câteva clipe ajunse la birou. Se gândise cu cine să vorbească și de aceea când intră, întrebă pe paznic de-a dreptul, care-i funcționarul cel mai tinăr. Paznicul îi spuse numele scriitorului, pe care-l cunoaștem și Riccardo îi dădu biletul său de vizită și-l rugă să meargă să-l anunțe.

Copistul apăru după o clipă. Era o figură respingătoare și foarte bădărană, pătrunsă de stângăcia dulceagă a băieților de prăvălie, cari fac pe grozavii, când discută cu doamnele despre modă. Imbrăcat ca de obicei, cu mare îngrijire, surizător, se închină, îl pofti pe Riccardo să intre într'o odaie, închise ușa, și-l întrebă cu respect: — Cu ce vă pot servi? Riccardo era un tinăr frumos, oacheș și sdравн, cu o părचे de ochi fulgerători și cu acea fire viie și deschisă a nobilului din Neapol, care pune în încurcătură gravitatea cam greoaie a celor dela nord. Cum se află față 'n față cu copistul (asupra căruia n'avea însă nici cea mai mică bănuțală), îl privi în față, după obiceiul său, cu o privire fină și adâncă, care-l constrânse să se închine ușor.

— Eu sunt un prieten al unui cunoscut de-al dta — zise el, apoi, într'un ton plin de cuviință — al dlui Alberto P., care a fost câțva timp copist în acest birou.

Copistul se înclină din nou.

— Am venit aici — începu Riccardo iarăș — nu trimis de el, ci fără de știrea lui, la îndemnul conștiinței mele, ca să te rog pe dta să-mi ajuți să-mi împlinesc o datorie.

Copistul făcu un semn cu mâna, întrebător.

— După cum vei știi și dta, domnul Alberto, — urmă Riccardo — a fost învinuit că a furat un bilet de-o sută de lire de pe masa de scris a șefului său. Tinărul suspină, par'că ar fi voit să spuie: — Cu părere de rău! — Ei bine — adaoase Riccardo, într'un ton hotărît — învinuirea e mincinoasă!

Copistul îi aruncă în față o privire tulburată, dar, văzând că pe fața lui nu-i nici măcar umbra unui alt gând, se liniști și făcu un semn respectuos, care însemna: — Cred și eu.

— Eu îl cunosc pe domnul Alberto, — urmă Riccardo, — îl cunosc bine, de multă vreme, și cred că nu este cu puțință ca el să săvârșească o faptă nevrednică. Pot garanta pentru aceasta, ca pentru fratele meu, și o sută de persoane sunt gata să mărturisească aceeaș, dacă ar trebui; pierderea biletului va rămânea un lucru ce nu se poate

explica, însă domnul Alberto e nevinovat. Acum se află în cea mai neagră sărăcie și pe deasupra e și lipsit de cinste. Cred că la această nedreptate e numai soarta de vină; cu atât mai mult e de datoria celor ce-l cunosc pe acest tinăr nenorocit să facă tot ce e cu putință ca să i se dea înapoi ce a pierdut. Trebuie să se afle un mijloc ca să fie primit înapoi în birou, convingându-l pe domnul avocat că el e nevinovat. Dta, care ești tinăr, care ai inimă, care-l cunoști pe acest biet nefericit, ajută-mi dta. Să facem ce-ar fi mai bine de făcut. Te asigur că ar fi o faptă bună și nobilă. Să căutăm un mijloc ca să convingem pe șeful lui.

Copistul privi cu atenție pe Riccardo, se liniști însă tot mai mult și exclamă cu un glas în care era un suspin și milă: — Dumnezeu, dar cum să aflăm acest mijloc! Martori nu erau, biletul nu s'a mai aflat, ... nime n'a putut să dea o explicație!

— Dar se poate afla — reluă Riccardo, încurajat de starea sufletească binevoitoare a tinărului — se poate născoci! Odată ce dta și eu suntem pătrunși de adevărul că domnul Alberto e nevinovat! Putem să ne închipuim totul între noi, doi, fără ca să afle cineva, nici acum, nici mai târziu. Crede-mă, scumpe domnule, fi-aș fi mulțumitor toată viața pentru aceasta!

Zicând acestea îi luă amândouă mâinile și i le scutură, într'un avânt al inimei.

— Dar ce să spunem? ce să inventăm?
— răspunse copistul, scărpinându-se în cap și prefăcându-se că caută.

— Să zicem că biletul s'a aflat — exclamă Riccardo eu vioiciune — și să-i dăm avocatului un bilet de o sută de lire! Biletul îl dau eu; Dta te prezinți avocatului, prefăcându-te că ești foarte mulțumit că ai aflat nevinovăția unui prieten și-i spui: — Iată biletul pe care dta ai crezut că s'a furat; l-am aflat eu!

— ... Eu? — întrebă copistul, turburându-se puțin.

— Dar ce este mai firesc? — răspunse Riccardo, însuflețindu-se și prinzându-l pe tinăr de mână.

— Dar... — răspunse acesta șovăind — ...să aflî un bilet... întreg... după atâta vreme... unde? în ce fel?... cum să explici că a pierit?

— Dar se poate explica foarte bine! Să combinăm împreună explicația. Iată, de pildă, aici. Când s'a sculat avocatul ca să plece din cabinetul, — în care a rămas domnul Alberto singur pentru câteva clipe, — sculându-se, a făcut să alunece biletul jos de pe masă. Lângă masă se afla sobișoara, în care ardea focul. Biletul a căzut pe jăratec și a ars aproape tot. Păzitorul l-a strâns, seara, cu alte bucăți de hârtie, cu cari era

amestecat și a aruncat totul într'un coș. Dta ai căutat o scrisoare pierdută și ai voit să cauți în... Dar de ce-ți pare așa de ciudat?

Riccardo, ridicându-și deodată ochii spre fața copistului, prinse în zbor o înfățișare așa de neașteptată de turburare, încât îi puse fără să vrea acea întrebare iute. Fără să-i treacă prin cap îi propuse să spuie ca adevărat aceea ce se întâmplase aievea, cu singura deosebire că copistul căutase în coș a doua zi dupăce dispăruse biletul, în loc să caute în ziua, în care-i propunea Riccardo.

— De ce-ți pare așa de ciudat? — repetă acesta, uitându-se țintă mai cu atenție la copist.

Acesta însă își pierduse cu totul cum-pătul. În loc să îndrepte spre bine prima nesocotință, rămase o clipă fără să răspundă, roșu, încurcat, se uită încolo și 'neoace pe pardoseală, apoi răspunse în silă:

— Nu... Nu vreau să mă amestec în astfel de încurcături... Nu vreau să se nască bănuieli!

— Bănuțeli? — întrebă Riccardo cu mare uimire. Bănuțeli, despre ce? Asupra cui? — Bănuțeli... — bâlbăi copistul, în culmea încurcăturii — asupra cinstei mele.

— Bănuțeli asupra cinstei d-tale? — exclamă Riccardo, uitându-i-se bine în față. Dar ce naiba spui?

— Da, domnule! — răspunse copistul cu glas tare; el își dădu sama de greșala făcută și ar fi voit să îndrepte acum totul, dar nu mai știa de ce să se prindă și vorbea la întâmplare. — Bănuieli asupra cinstei mele! Cinstea mea e deasupra tuturor bănuțelilor! Sunt deajuns de cunoscut! Nimeni nu poate să spuie ceva pe socoteala mea! Întreabă despre aceasta pe colegii mei, pe șeful meu, pe cine vrei. Nici să nu mai vorbim despre aceasta! Eu nu vreau să am nici în clin, nici în mână cu așa ceva! Ai înțeles? Domnul Alberto să-și vadă de treabă și să lase în pace pe acel ce-l lasă pe el în pace! Și să nu mai lungim vorba.

Riccardo izbucni într'un răs limpede, frumos.

— Dar știi — zise el apoi, încrucișându-și brațele și întinzându-și picioarele — știi că s'ar zice că hoțul ești domniata?

Copistul se făcu palid, se dădu înapoi spre ușă și strigă cu glas înăbușit:

— Dă-ți seama ce spui!

— A! acum încep să înțeleg! — răspunse Riccardo, punându-și pălăria și repezindu-se pe ușă afară.

Deodată însă se opri. O mână necunoscută îl prinse pe copist de braț, în pragul ușii. Acesta se întoarse brusc și, văzându-se

în fața avocatului, făcu o săritură îndărăt și rămase o clipă împietrit, cu spatele răzimat de perete.

— Ei bine... da — murmură el apoi cu glas slab — eu sunt!

Se depărtă încetîșor, târîndu-se cu spatele pe lângă zid, ca un băiat, care e amenințat să fie lovit cu piciorul.

* * *

— Giulia se sculase în ziua aceea de vreme, după un somn scurt și tulburat de visuri dureroase. În seara trecută i se păruse Alberto mai desnădăjduit ca de obicei; îl surprinse de mai multeori cu lacrimi în ochi și, după ce-l mângăiase lungă vreme, ca să-i facă curaj, el îi răspunse: — O, Giulia! eu nu mai pot trăi așa! — Adormise Giulia cu inima rănită de aceste cuvinte și când se trezi i-se păru că i le murmură cineva la ureche.

Se îmbrăcă în grabă și se duse să bată la ușa odăii lui Alberto, așteptând obicinuitul: — Intră, — spus cu glas obosit și trist. Nu auzi nici un răspuns; bătu din nou: nimic; atunci deschise și intră. Alberto nu era acolo. Giulia rămase un timp nemîșcată și gânditoare, cu ochii țintă la lumina folosită aproape în întregime. Apoi se apropie de fereastă și se uită afară; cerul era cenușiu și închis a ploaie; un presimțământ nedeslușit de nenorocire îi intră, în-

cetul pe încetul, în inimă; se întoarse în odaia ei, se așeză pe un scaun, își sprijini capul într'o mână și începu iar să se gândească, cufundată într'o adâncă tristețe.

După scurt timp apăru mama ei și se așeză în fața ei, fără să spuie o vorbă.

Cineva bătu la ușă; Giulia se duse și deschise; o vecină bătrână își vârî capul înlăuntru și zise: Știi noutatea? — Nu știu nimic, — răspunsă fata. — S'a aruncat în jos un om din clopotnița del Duomo. — Când? — întrebă Giulia repede. Ieri seară! — Nu, azi dimineață! — zise altă femeie, care tocmai sosise în tindă cu un pachet subsuoară; — mi s'a spus că astăzi dimineață, între șase și șapte. — Cine s'a aruncat? — întrebă Giulia. — Cine știe! — răspunseră într'un glas cele două femei.

Giulia rămase puțin pe gânduri, apoi zise în sine: — Vorbă să fie! — și surâse; mai apoi căzu iar pe gânduri. — Ce s'a întâmplat? — întrebă mama ei. — S'a aruncat un om din clopotnița del Duomo, — îi răspunse Giulia, intrând în odaie.

Mama făcu un semn de groază, își aținti ochii în fața fiicei și, după ce șovăi puțin, îi zise încet, cu tărie: D-zeule...! Să nu fie cumva... — Cine? — țipă Giulia. — Domnul Alberto! — murmură bătrâna, înspăimântată. — Domnul Alberto? — răspunse fata, cu un glas ce nu se poate tălmăci, de mirare și

de spaimă; — dă-ți seama ce spui, mamă! Ești nebună?... Sunt lucruri, la cari nici nu trebuie să ne gândim! — și începu să plângă.

— Știi, — zise în clipa aceea altă femeie, oprindu-se dinaintea ușii, — se zice că omul, care s'a aruncat în jos din clopotniță, e un funcționar.

— Și eu vă spun, — țipă Giulia, repezindu-se spre ușă — să ne lăsați să trăim în pace! Mergeți în altă parte de vă poveștiți fleacurile băbești! O, Dumnezeule! — adaoase ea, apoi, venind lângă mama ei; — Dar a putut să ne spuie un cuvânt înainte de a pleca, să nu ne lase așa, să gândim cine știe ce despre el! Frumoasă purtare; să plece așa fără să ne spuie ceva!... Ascultați! — țipă ea, alergând din nou în tindă și oprind femeile, cari se duceau bombănind; — iertați-mă! spuneți-mi încă ceva! — apoi se întoarse cătră mamă-sa: — Mamă, nu știu de ce mi-i frică! — Apoi iar se întoarse cătră femei: — Dar cine v'a spus că-i un funcționar? Când s'a aruncat? De ce?

— De sărăcie, — răspunseră femeile; — se'nțelege!

— De sărăcie! — țipă Giulia cu glas sfășietor.

— Dar ce-ți lipsește? — o întrebară vecinele.

— Ce-mi lipsește! — răspunse fata cu fața palidă și turburată. — Mă cuprinde nădejdea, înțelegeți? Nu mai știu pe ce lume sunt! — Poate te temi să nu fie tinărul ce stă aici. — Da! — răspunse Giulia, învârtindu-se ca o smintită prin odaie, căutându-și șalul; încă n'ați înțeles? — Da nu se poate să fie el! — strigare vecinele. — Liniștește-te! Nu-i el! — și încercară s'o oprească. — Lăsați-mă să trec! — țipă Giulia, repezindu-se spre ușă. — Da nu-i el! — strigară în cor vecinele și mama, ținându-o de brațe. — Unde vrei să pleci? Liniștește-te, pentru D-zeu! Nu-i el! — Ori mă lăsați să merg, — țipă fata, scoasă din fire, — ori vă mușc! Se liberă de femei cu încordarea cea mai mare peste care era stăpână și se repezi în tindă.

Doi necunoscuți o opriră. — E acasă domnul Alberto? — o întrebă unul din ei.

Giulia se dădu un pas îndărăt, îl privi și-i răspunse cu tristețe: — Nu! Dar cine ești dta? — Eu sunt avocatul B*** — răspunse acesta, uitându-se mirat la ea.

— Așa? — țipă Giulia, uitându-se la el cu o privire de nebună; — Și dta îndrăznești să pui piciorul în această casă?!... — Ucigașule!

Zicând acestea se aruncă spre el și-l lovi cu cheia în față.

Apoi căzu în brațele femeilor, strigând: — Nu, n'a fost hoț! — și după aceasta leșină.

— Pleacă, — zise în grabă Riccardo avocatului. — Nu-i bine să rămâi aici; voi explica eu totul și peste scurt timp voi fi la dta acasă. — El se plecă asupra Giuliei, pe când avocatul, buimăcit, cobora scările, ștergându-și fața, de pe care picura sângele.

* * *

— După câteva ceasuri nu se mai afla acolo Riccardo, și Alberto se întoarse acasă. Spre marea sa mirare o află pe Giulia veselă și surâzătoare. O privi mai întâi câțva timp, să ghicească singur, apoi o întrebă din ce pricină e așa de veselă. Giulia îi puse în mână un bilet, spunându-i că i l-a adus un domn. Alberto citi: — „Domnul Alberto este rugat să vie astă-seară la ora șapte în strada (în bilet era arătată strada, numărul și catul) unde va primi răspuns la cererea ce a făcut-o înainte cu două zile; sper un răspuns favorabil. Riccardo“.

— Despre ce cerere e vorba? — îl întrebă Giulia.

— Am cerut un post de scriitor în biroul unui inginer, — răspunse Alberto cu tristețe. — Voi merge... ca să aud cuvintele obicinuite: — Trece peste o lună pe aici. — Dar cine stă în această casă? — Nu știu.

Giulia făcu un semn de mulțumire, repetând: — Nu știe!

Alberto nu mai rosti nici un cuvânt.

* * *

— La ceasurile șapte trase Alberto clopoțelul la casa arătată în biletul lui Riccardo. li deschise un servitor cu o lumină în mână, trecu cu el două sau trei odăi, deschise apoi o ușă, îl pofti să între și să aștepte câteva clipe.

Alberto intră, servitorul închise ușa și dispăru. Era o sală frumoasă, cu pereții acoperiți cu pânze bogate, luminată de o minunată lampă, care se afla pe o măsuță, în mijlocul casei. Alberto se așeză pe un scaun și se uită împrejurul său. Păreții erau împodobiiți cu oglinzi și tablouri (chipuri), mescioarele erau acoperite cu flori, cu cărți aurite, cu lucrșoare frumoase; într'un colț, pe un stâlp mititel, svelt, se ridica o statuie de marmură albă, de alabastru, cu un braț întins, care par'că arăta spre el, că în fiecare parte strălucește ceva. De mult nu mai văzuse el o sală așa de frumoasă și de aleasă. Puse mâna pe speteaza unui jilț, care se afla lângă el; era de catifea. Se uită la picioare: era o piele de tigru. Se întoarse: văzu un clopot mare de cristal și sub el un ceasornic mare de bronz. Ori în care parte își întorcea privirea se afla un obiect, care

costa cel puțin de trei ori cât era leafa lui pe o lună. Se uită câțva timp la fiecare lucru, cu o bucurie de copil: la florile de pe cusături, chenarele de la oglinzi, legăturile dela clopoței, feșnicele, perinele, arabescurile. Apoi se simți cuprins de o tristețe fără de noimă. Minunățiile acelea îl atingeau ca o bătaie de joc la sărăcia sa; statuia aceea ce îi arăta cu degetul, par'că era o persoană viie, care i-ar fi spus: — Pleacă de-aici! — gândul că în câteva clipe va apărea cineva, îl turbura; ar fi dorit mai bucuros să mai aștepte, ar fi voit să se ascundă, să iasă în vârful degetelor, aproape că se căia de ce venise acolo. — Ce caut eu aici? — se gândea el. — Ce aștept eu aici? Cum pot să-și bată capul cu mine oamenii fericiți, cari locuiesc în casa aceasta? — I se păru că aude un foșnet, crezu că-i o doamnă, sări în picioare, se privi în oglindă și băgă de samă că a roșit. Se așeză din nou și rămase cu urechea încordată. În sfârșit îl cuprinse un fel de neliniște, o furie că e constrâns să stea singur acolo, în mijlocul acelei bogății, care-l umilia, în starea aceea de așteptare dureroasă. Iși aduse aminte de câte ori așteptase, de o lună încoace, în alte case, atâtea ceasuri lungi, ca să audă după aceea, drept răspuns: — N'avem nevoie de nimeni! — li veni ră în minte surâsurile compătimitoare ale servitorilor și ale portarilor,

când îl vedeau că pleacă cu capul în jos, mișcările de nerăbdare ale aceluia cătră cari se îndreptase cu vre-o rugămintă, des-nădejdie, toate jertfele ambiției sale de om, toate umilințele suferite în fața oamenilor necunoscuți; toate aceste amintiri și amintirile zilelor de foame i se îngrămădiră în suflet și-l înăbușiră. Se întrebă dacă va mai trebui să ducă mult o viață așa de tristă, se întrebă la ce mai trăia, ce păcat grozav să-vârșise, ce osândă apăsă asupra sa. — Eu nu cer altă-ceva decât de lucru! — zise el, într'o răsvrătire desnădăjduită: — Să mor de foame? Să fur? Să ajung sinucigaș? — Sări în picioare; se simți cuprins de o mânie ca nici când altădată. Ar fi sfărîmat tot ce vedea cu ochii. — O, în sfârșit, — zise apoi, cu glasul înăbușit, uitându-se cu coada ochiului spre ușă, — sunt obosit! Ce fac domnii ăștia? Curaj, afară cu oamenii fără de inimă! Este aici un cerșitor, care așteaptă!

Așteptă o clipă, apoi își luă pălăria și voi să plece.

În clipa aceea auzi în odaia de alături o muzică domoală și dulce, care se părea că vine dela un pian atins de o mână foarte ușoară. Se opri și se așeză pe un scaun. Muzica ajunsese, încetul pe încetul, mai sgomotoasă, apoi din nou domoală, apoi, iarăși, tare; semăna cu șoaptele unei persoane înduioșate, care spunea lucruri gingașe și ve-

sele unui prieten trist și i le spunea repede, cu mâhnire, mângâindu-l; semăna cu un amestec de glasuri de femei și de copii, cari ar fi mângăiat pe un sărac; îi reamintea glasul involburat al Giuliei, când îi spunea: — Nu, nu vorbi așa! fă-ți curaj, mai nădăjduiește!

Alberto își sprijini capul de-o mână și se gândi la Giula cu un simțământ de tristă gingășie.

Deodată se deschise o ușă; Alberto se scutură din visare și se ridică.

O fetiță bălaie, albă și trandafirie, îmbrăcată în alb, cu părul despletit, înaintă sfioasă spre el, urmată de doi copilași, unul de șase și celalalt de patru ani, cari se așezară înaintea lui cu ochi mirați.

Fetița se opri la doi pași de Alberto, desfăcu o hârtie, cu mâni tremurătoare și zise, roșind, cu glas încet:

— Am să vă citesc scrisoarea.

— Ce scrisoare? — întrebă mirat Alberto.

— Scrisoarea — răspunse fetița — pe care a scris-o tata înainte cu câteva clipe și mi-a dat-o ca să vin, să o citesc aici, domnului, care așteaptă în salon.

— Și cine e tatăl dtale? — întrebă, Alberto, uitându-se împrejur.

Copila rosti numele tatălui ei.

Alberto sări îndărăt, par'că ar fi primit o lovitură în piept. Sângele i se tulbură din creștet până 'n tălpi. Iși reaminti într'o clipă totul : învinuirea de hoț, sărăcia grea, foamea, toate chinurile ce le răbda de atâta vreme din pricina acestui om și simți că se înăbușe, de furie și de ură. La început de tot fu ispitit să apuce acea scrisoare, s'o rupă în bucăți și s'o arunce sub picioare; întinse mâna... Atunci întâlni privirea sfioasă și drăgălașe a fetiței și se stăpâni; din roșu, cum era, se făcu palid, își trecu mâna peste fruntea, care-i ardea, se liniști și zise cu glasul schimbat:

— Citește.

Fetița începu să citească.

„Domnule Alberto! Am primit dovada
 „nevinovăției dtale, și 'n acelaș timp am aflat
 „cari au fost urmările greșelii mele vrednice
 „de deplâns: am aflat cât ai suferit dta din
 „pricina mea și ce nobilă inimă ai. Acum am
 „de îndeplinit o *datorie*: să te rog fierbinte
 „ca să te întoreci în biroul meu, cel puțin o
 „singură dată, ca eu să pot declara sărbă-
 „torește, în fața dtale și a tuturor celor de
 „sub mine, că mi-e *rușine* și sunt nemângâiat,
 „că l-am bârfit urât pe un om cinstit, într'o
 „clipă de rățăcire. Dar aceasta nu este
 „de-ajuns. Pentru că jignirea a fost omorî-
 „toare, trebuie să rostesc cuvântul, care în-

„seamnă cea mai mare jertfă pentru mândria mea, dar îl rostesc fără greutate, fără șovăire, cu fruntea ridicată, cu inima pe buze, cu ochii plini de lacrimile, cari îmi fac bine: — Domnule Alberto, *iartă-mă!* — E un om bătrân, care cere iertare unui tinăr de douăzeci de ani; e un tată, care o cere prin copiii săi! Sărută-i pe frunte pe toți trei, domnule Alberto. Eu nu-ți cer alt răspuns. Când mă voi întoarce acasă și-mi vor spune ei: — Ne-a sărutat! eu voi zice în mine: — M'a iertat! — și-i voi strânge la piept, într'un avânt de bucurie și de recunoștință“.

Fetița tăcu și-și ridică ochii ei albaștri, frumoși și umezi, spre fața lui Alberto.

Acesta rămase câteva clipe încremenit, respirând cu greu, se uită împrejurul său, par'că ar fi voit să se încredințeze că aceasta era realitate și nu era vis. Apoi i se lumină pe neașteptate tot sufletul și tot ce avea el în adâncul său bun și nobil veni la suprafață cu o tărie ce nu se poate stăvili; smulse hârtia din mâinile Amaliei, se uită la ea, o netezi cu mâni furtunoase, surâse, apoi strigă cu glas tremurător și plăcut la auz: — De sigur! Eu iert! iert! iert! — Zicând acestea se aruncă la copilași, îi strânse pe toți trei la piept și numai că începu să cadă peste căpșoarele lor bălaie o ploaie întreagă de sărutări înfocate...

În clipa aceea se deschise o ușă și 'n prag apăru avocatul.

Alberto se repezi spre el.

Advocatul îl opri cu o mână. Mâna aceea arăta o fotografie. Tânărul se uită și scoase un țipet de mirare și de bucurie: — Mama mea!

Advocatul deschise atunci brațele, zicându-i, cu glas cuprins de mișcare: — Vină-ncoace, sărmanul meu Alberto! — și Alberto i se aruncă, suspinând, la piept.



BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBLIOTECA UNIV

0776 16. VI. 1928

CLUJ

Buletinele editate de despărțământul Sibiiu.

- Nr. 4 „Dacă dai de-un om de-al tău . . .“ (broș.)
Nr. 5 Pentru o geografie medicală a Ardealului (broș.)
Nr. 9 „Marele Galeotto“ (broș.)
Nr. 10 „Liga Bunătății“ (broș.)
Nr. 11 Impotriva boalelor sexuale (broș.)
Nr. 12 Cât de departe am ajuns cu toții. (broș.)
Nr. 13 „Toate plugurile umblă . . .“ (broș.)
Nr. 14 „Linda Raia“. (com. 1 act, broș.)
Nr. 15 Cum să aranjăm concerte populare. (broș.)
Nr. 16 Versuri pe fruntariul casii. Cum să creștem pomii?
Nr. 17 Vă place așa? (împotriva dansurilor urâte.)
Nr. 18 „la-mă cu tine“ (broș.) (Sfaturi de lectură bună.)
Nr. 19 „Căleâul lui Achile“ (broș.) Piesă în 3 a. (10 Lei)
Nr. 20 „E mult de lucru“ (darea de seamă pe a. 1923/4.)
Nr. 21 „Ce sameni vei culege...“ com. în 5 a. de Sedaine.
(10 Lei.)
Nr. 22 „Probleme de actualitate“ de Dr. Gh. Preda.
Nr. 23 Muncitorul în fața probl. soc. de astăzi, de Dr. P.
Nr. 24 Considerațiuni gen. asupra raselor din Europa
și în special asupra rasei noastre rom., de Dr. P.
Nr. 24-a) Spre o lume mai bună.
Nr. 25 Glasuri de alarmă, din toate taberele.
Nr. 26 Din probl. originii și evoluției viețuitoarelor.
Nr. 27 Problema responsabilității individuale și soc.
Nr. 28 Cum trebuie privită lupta și considerați luptătorii.
Nr. 29 Conștientul și inconștientul nostru.
(26, 27, 28 și 29 de Dr. Gh. Preda).
Nr. 30 Pedagogia aplicată, Dș. Dr. Vlaicu.
Nr. 31 Pe pământ udat de sânge, H. P Petrescu (10 lei).
Nr. 32 Om nou se naște, 'n iaduri de dureri (conf.)
Nr. 33 Pentru Mih. Eminescu.
Nr. 34 Pornografia în teatru.

Buletinele se răspândesc *gratuit*, (afară de Nr. 19, 21 și 31), tipărite fiind pe spesele câtorva oameni de inimă și din câștigurile avute cu conferințele din Sibiiu. Dacă nu se răspunde la cerere e dovadă că foile volante sau broșurile s'au epuizat.

Intemeiată la 1861 de marii metropoliți Andreiu Șaguna dela Sibiu și Alex. Sterea-Șuluțiu dela Blaj, de fruntașii neamului nostru de atunci: Tim. Cipariu, George Barițiu, Axente Severu, cav. I. Pușcariu, baron Vasile Pop, Dr. I. Rațiu, Iacob Bologa ș. a. cu scopul de a înainta cultura poporului român prin tipărire de cărți bune și folositoare, a înființat și va înființa și susținea biblioteci populare în fiecare comună, biblioteci regionale în fiecare centru de despărțământ și o bibliotecă mai mare centrală; a întemeiat și va întemeia și susținea muzee regionale în centrele despărțământelor, pe lângă un mare Muzeu Central; a ridicat și va ridica și susținea case naționale în toate comunele românești; a aranjat și va aranja expoziții etnografice (de porturi, de jocuri naționale etc.), de agricultură, de grădinărit, pomărit, de copii, industriale, artistice ș. a.; a ținut și va ține conferințe și prelegeri populare; a acordat și va acorda premii și burse (stipendii); a înființat și va înființa bănci populare, cooperative ș. a.; a instruit și va instrui pe analfabeți (pe cei ce nu știu ceti și scrie). „Asociațiunea“ e împărțită în despărțăminte (cercuri), iar acestea în comune sau agenturi. 4 persoane pot face o agentură și cere prin directorul despărțământului o bibliotecă dela

Abonați publicațiile „Asociațiunii“!

„TRANSILVANIA“

Cea mai veche revistă românească din Ardeal

Apare lunar.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii“ 100 Lei
pentru nemembri 200 Lei

Abonați-vă la „Biblioteca Poporală“.

Ultimii numeri conțin următoarele:

- Nr. 119. Calendarul pe anul 1925, întocmit de Horia Petra-Petrescu.
Nr. 120. E primejduită cultura!
Nr. 121. Patria, poezii de G. Tutoveanu
Nr. 122-3. „Ileana“. Feerie în trei tablouri, în versuri de Ion Borcea.
Nr. 124. „O bucată de pâine din Banat“, de Horia Petra-Petrescu.
Nr. 125. Prisonierul din Caucaz și alte povestiri de Leon Tolstoi.
Nr. 126. Lucă — minte slabă și alte povestiri pentru popor de Ioan Pop-Reteganul.
Nr. 127. Cum să ne îngrijim vița de viie și vitele, sfaturi practice de I. A. și P. și Ioan Zamfirescu.
Nr. 128. Hârtia de-o sută (Alberto), povestire de Edmondo de Amicis, tălmăcire de D-na Șt. Bindei.



Cea mai răspândită publicațiune poporală

„BIBLIOTECA POPORALĂ

::: A ASOCIAȚIUNEI“ :::

e îngrijită de secretarul literar al „Asociațiunei“
cu sprijinul celor mai buni scriitori pentru popor.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunei“ 50 Lei
pentru nemembrii 70 Lei

Adresa: „ASOCIAȚIUNEA“ Sibiu, Strada Șaguna 6.